

ใบรับรองปัญหาพิเศษ

ภาควิชาบริหารธุรกิจเกษตร

คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เรื่อง

การศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปริมาณการจำหน่ายข้าวเปลือกของเกษตรกรในโครงการรับจำนำ
ข้าวเปลือกของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

A Study on Factors Affecting in Paddy Reserve Project of Bank for
Agriculture and Agricultural Co-operatives

ของ

นางสาวฐาปนีย์ วงศ์อินตา

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตร

วท.บ. (บริหารธุรกิจเกษตร)

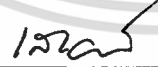
เมื่อวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2543

อาจารย์ที่ปรึกษาปัญหาพิเศษ

..... 6, 1 2543

(อาจารย์วิเชษฐ์ มณีรัตน์)

กรรมการปัญหาพิเศษ

..... 6, 1 2543

(อาจารย์เสาวคนธ์ เลิศกาญจนะ)

หัวหน้าภาควิชาฯ

..... 6, 1 2543

(อาจารย์เสาวคนธ์ เลิศกาญจนะ)

16896

11 ส.ค. 2543

๒๗

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงแหล่งเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3190

๒๕๔๒

สำนักหอสมุดกลาง พระจอมเกล้าลาดกระบัง

ปัญหาพิเศษ

เรื่อง

การศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปริมาณการนำเข้าข้าวเปลือกของเกษตรกรในโครงการรับจำนำข้าวเปลือก
ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
A Study on Factors Affecting in Paddy Reserve Project of Bank for
Agriculture and Agricultural Co-operatives

T097405

โดย

นางสาวธัญปณีย์ วงศ์อินตา

ปพ.

๙31911

2543

เสนอ

เลขหมู่.....

เลขทะเบียน..... 97405

วัน,เดือน,ปี..... - 8 Jun 2003

ภาควิชาบริหารธุรกิจเกษตร

คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (บริหารธุรกิจเกษตร)

พ.ศ. 2543

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง: การศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปริมาณการจำหน่ายข้าวเปลือกของเกษตรกรในโครงการรับ
จำหน่ายข้าวเปลือกของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

โดย: นางสาวฐาปนีย์ วงศ์อินตา

ชื่อปริญญา: วิทยาศาสตรบัณฑิต (บริหารธุรกิจเกษตร)

สาขาวิชาเอก: บริหารธุรกิจเกษตร

อาจารย์ที่ปรึกษาปัญหาพิเศษ: _____ 6/1/2543.

(วิเชษฐ มณีรัตน์)

โครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือกของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) เป็นโครงการหนึ่งที่รัฐบาลนำมาใช้ในการยกระดับราคาข้าวเปลือก เพื่อป้องกันมิให้ข้าวเปลือกออกสู่ท้องตลาดเป็นจำนวนมากในช่วงต้นฤดูการเก็บเกี่ยว ซึ่งจะทำให้ราคาข้าวเปลือกตกต่ำ และเพื่อเสริมสร้างอำนาจต่อรองของเกษตรกรในด้านราคาข้าวเปลือก อีกทั้งเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของเกษตรกรในเรื่องค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในครัวเรือนระหว่างรอการขาย จากการเปลี่ยนแปลงปริมาณการจำหน่ายข้าวเปลือกของเกษตรกรในแต่ละปีนั้น ถ้าหากทราบแน่ชัดว่ามีปัจจัยใดบ้างที่มีความสำคัญและมีผลกระทบต่อปริมาณการจำหน่ายข้าวเปลือกของเกษตรกร ก็จะทำให้การวางแผนเกี่ยวกับโครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือกเป็นไปตามเป้าหมายถูกต้องยิ่งขึ้น ซึ่งจะมีผลทำให้โครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือกสามารถแก้ปัญหาเรื่องรายได้จากการขายข้าวเปลือกของเกษตรกรในช่วงต้นฤดูการเก็บเกี่ยวได้อย่างถูกต้อง และคาดว่าโครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือกจะต้องดำเนินต่อไปในอนาคต จึงควรมีการศึกษาเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาโครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือกในปีต่อ ๆ ไป โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาคือเพื่อศึกษาถึงวิธีการดำเนินงาน โครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือกของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปริมาณการจำหน่ายข้าวเปลือกของเกษตรกรและศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ กับปริมาณการจำหน่ายข้าวเปลือกของเกษตรกรว่าปัจจัยใดมีความสำคัญมากกว่ากัน รวมทั้งเพื่อเสนอแนะแนวทางบางประการที่เกี่ยวกับโครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือก เพื่อให้โครงการเกิดประสิทธิผลบรรลุตามเป้าหมายมากยิ่งขึ้น

นับตั้งแต่ปีการผลิต 2529/30 เป็นต้นมา ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรได้ดำเนินการโครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือกติดต่อกันทุกปี โดยในแต่ละปีนั้นจะมีการเปลี่ยนแปลงของปริมาณการจำหน่ายข้าวเปลือกของเกษตรกรอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปริมาณการจำหน่ายข้าวเปลือกและสามารถอธิบายถึงปริมาณการจำหน่ายข้าวเปลือกได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติคือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ราคารับจำหน่ายข้าวเปลือกกับราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรขายได้หลังฤดูการเก็บเกี่ยว ซึ่งอธิบายได้ว่า ถ้าราคารับจำหน่ายข้าวเปลือกเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 1 จะทำให้ปริมาณการจำหน่ายข้าวเปลือกของเกษตรกรเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 15.35 ในทิศทางเดียวกัน ถ้าราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรขายได้หลังฤดูการเก็บเกี่ยวเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 1 จะทำให้ปริมาณการจำหน่ายข้าวเปลือกของเกษตรกรเปลี่ยนแปลงร้อยละ 4.05 ในทิศทางตรงกันข้าม โดยกำหนดให้ปัจจัยอื่นคงที่

ในการนำข้าวเปลือกมาจำหน่าย เกษตรกรจะคำนึงถึงปัจจัยทางด้านราคารับจำหน่ายข้าวเปลือกกับราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรขายได้หลังฤดูการเก็บเกี่ยว เพราะถ้าราคาผลผลิตต่ำแล้ว รัฐบาลให้โครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือกเข้าไปดำเนินการไม่ทันก็จะทำให้ราคาผลผลิตข้าวเปลือกในปีนั้นๆ ตกต่ำลงอย่างมาก และรัฐบาลควรกำหนดราคาจำหน่ายข้าวเปลือกให้สอดคล้องกับความเป็นไปได้กับราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรขายได้หลังฤดูการเก็บเกี่ยว เพื่อที่จะเป็นการช่วยเหลือเกษตรกรให้ขายข้าวเปลือกได้ในราคาสูงขึ้นต่อไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คำนิยม

ปัญหาพิเศษฉบับนี้สำเร็จลงได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ก็ด้วยความกรุณาในการให้คำแนะนำแนวทางในการทำปัญหาพิเศษ ตลอดจนได้รับการตรวจแก้ไขข้อผิดพลาดต่าง ๆ ให้มีความถูกต้องและติดตามการทำงานอย่างสม่ำเสมอ โดย อาจารย์วิเวชฐ์ มณีรัตน์ อาจารย์ที่ปรึกษาปัญหาพิเศษ ขอขอบคุณ อาจารย์เสาวคนธ์ เลิศกาญจนะ กรรมการปัญหาพิเศษ ในการให้คำแนะนำเป็นอย่างดี เพื่อปรับปรุงแก้ไขงานให้สมบูรณ์ขึ้น

ขอขอบคุณ คุณธนวัฒน์ เพชรสังกฤต พนักงานวิเคราะห์งานสินเชื่อ กองงานนโยบายรัฐ ฝายกิจการนโยบายรัฐ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในความเอื้อเฟื้อข้อมูลที่ เป็นประโยชน์ต่อการทำปัญหาพิเศษในครั้งนี้ และขอขอบคุณ คุณสมศักดิ์ เกตุนที คุณนนท์ โพธิจิต และ คุณอดิศักดิ์ พุ่มอิม เจ้าหน้าที่ควบคุมห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ภาควิชาบริหารธุรกิจเกษตร ที่ได้ให้ความช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การทำปัญหาพิเศษด้วยดีตลอดมา

นอกจากนี้ ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ-คุณแม่ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์และ คอยเป็นกำลังใจให้การทำปัญหาพิเศษครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีตลอดมา สุดท้ายขอขอบคุณที่ ๆ เพื่อนๆ ภาควิชาบริหารธุรกิจเกษตร และน้อง ๆ ทุกคนที่คอยเป็นกำลังใจและคอยไล่ถามถึงความก้าวหน้าของ ปัญหาพิเศษมาโดยตลอด

ธูปนิยั วังศ์อินตา

มีนาคม 2543

สารบัญ

	หน้า
สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(4)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญและปัญหาของการศึกษา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	9
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
ขอบเขตการศึกษา	9
การตรวจเอกสาร	10
วิธีการศึกษา	12
การเก็บรวบรวมข้อมูล	12
การวิเคราะห์ข้อมูล	13
บทที่ 2 มาตรการรับจำนำข้าวเปลือก	14
ความเป็นมาของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก	14
หลักเกณฑ์วิธีการปฏิบัติในการจำนำและไถ่ถอนข้าวเปลือก	18
คุณสมบัติของผู้กู้	18
ลักษณะและคุณภาพของข้าวเปลือกที่จะจำนำได้	19
ขั้นตอนการจำนำไถ่ถอนข้าวเปลือก	20
การดำเนินงานของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก	20
แผนการระบายข้าวเปลือกจำนำ ของ ธ.ก.ส.	23
ปัญหาและอุปสรรคของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก	24
ปัญหาในส่วนของ ธ.ก.ส.	25
ปัญหาในส่วนของเกษตรกรผู้จำนำข้าวเปลือก	25
โครงการจำนำข้าวเปลือกนาปีของรัฐบาล ปีการผลิต 2542/43	26

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

	หน้า
บทที่ 3 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปริมาณการจำหน่ายข้าวเปลือกของเกษตรกร	29
ราคาจำหน่ายข้าวเปลือก	29
ราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรขายได้หลังฤดูกาลเก็บเกี่ยว	30
ปริมาณผลผลิตของข้าวเปลือกนาปี	30
รายได้จากการขายข้าวเปลือกในปีที่ผ่านมา	33
บทที่ 4 แบบจำลองที่ใช้และผลการวิเคราะห์	35
แบบจำลองที่ใช้ในการวิเคราะห์	35
ผลการวิเคราะห์	36
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	38
สรุป	38
ข้อเสนอแนะ	39
เอกสารอ้างอิง	41
ภาคผนวก	43

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ผลการรับจำนำข้าวเปลือกและยอดคงเหลือเมื่อสิ้นสุดโครงการ ปีการผลิต 2531/32 - 2541/42	3
2	ผลการดำเนินงานตามโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ปีการผลิต 2541/42	5
3	ยอดต้นเงินกู้คงเป็นหนี้โครงการรับจำนำข้าวเปลือก ปีการผลิต 2540/41	17
4	ผลการรับจำนำข้าวเปลือกในโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ปีการผลิต 2527/28 - 2541/42	22
5	ราคารับจำนำข้าวเปลือกนปี ปีการผลิต 2542/43 (บาท/ตัน)	27
6	วงเงินกู้จำนำข้าวเปลือกต่อตัน ปีการผลิต 2531/32 - 2540/41 (บาท/ตัน)	31
7	ราคาข้าวเปลือกนปีที่เกษตรกรขายได้หลังฤดูการเก็บเกี่ยว ปีการผลิต 2531/32 - 2540/41 (บาท/เกวียน)	33
8	ข้าวนปี : เนื้อที่ ผลผลิต ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ ปีการผลิต 2531/32 - 2540/41	34
9	รายได้จากการขายข้าวเปลือก ปีการผลิต 2530/31-2539/40 (ล้านบาท)	34

(4)

สารบัญภาพ

ภาพที่

หน้า

1

ปริมาณการนำเข้าข้าวเปลือก ปีการผลิต 2531/32-2540/41

4

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและปัญหาของการศึกษา

ในช่วงฤดูการเก็บเกี่ยวข้าวนาปีทุกปี จะมีผลผลิตข้าวเปลือกออกสู่ท้องตลาดในปริมาณที่สูงมาก ทั้งนี้เพราะเกษตรกรส่วนใหญ่มีความจำเป็นต้องรีบขายข้าวเปลือก เพื่อที่จะนำเงินที่ได้ไปใช้เป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในครัวเรือน ซึ่งจะเป็นผลให้ราคาข้าวเปลือกในช่วงฤดูการเก็บเกี่ยวมีแนวโน้มลดต่ำลง และส่งผลกระทบต่อระดับรายได้ของเกษตรกร

โครงการรับจำนำข้าวเปลือกของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) เป็นโครงการหนึ่งที่รัฐบาลนำมาใช้ในการรักษาระดับราคาข้าวเปลือก เพื่อป้องกันมิให้ข้าวเปลือกออกสู่ท้องตลาดเป็นจำนวนมากในช่วงต้นฤดูการเก็บเกี่ยว ซึ่งจะทำให้ราคาข้าวเปลือกตกต่ำ และเพื่อเสริมสร้างอำนาจต่อรองของเกษตรกรในด้านราคาข้าวเปลือกอีกทั้งเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของเกษตรกรในเรื่องค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในครัวเรือนในระหว่างรอการขาย เนื่องจากจะได้รับเงินกู้เพื่อการนี้จากการจำนำข้าวเปลือกไว้กับ ธ.ก.ส. ในระหว่างการจำนำข้าวเปลือกกรรมสิทธิ์ในข้าวเปลือกยังคงเป็นของเกษตรกรผู้จำนำซึ่งสามารถไถ่ถอนข้าวเปลือกที่จำนำไปขายและชำระหนี้ได้ตลอดเวลา การแก้ไขปัญหาในระยะสั้นด้วยวิธีนี้ นับว่ามีความสำคัญต่อรายได้และความเป็นอยู่ของเกษตรกรเป็นอย่างมาก ในจำนวนมาตรการที่รัฐบาลนำออกมาใช้เพื่อรักษาระดับราคาข้าวเปลือกนั้น มาตรการโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของ ธ.ก.ส. นับเป็นโครงการหนึ่งและเป็นโครงการที่ดำเนินการกับเกษตรกรโดยตรง เพื่อให้เกษตรกรกักเก็บข้าวเปลือกในฤดูการเก็บเกี่ยว ซึ่งมีผลต่อเนื่องไปถึงความสำเร็จของโครงการรักษาระดับราคาข้าวเปลือกโครงการอื่น ๆ ของรัฐบาลอีกด้วย

การที่ราคาข้าวเปลือกเป็นปัญหาอยู่เสมอทำให้รัฐบาลเข้ามาแก้ไขปัญหามาโดยกำหนดในรูปนโยบาย แต่การต่อเนื่องของนโยบายได้เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เช่น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2498 การดำเนินนโยบายการรักษาระดับราคาข้าวโดยใช้พรีเอมียมและโควต้าเป็นหลัก จนกระทั่งปี พ.ศ. 2518 หันมาใช้นโยบายประกันราคาข้าวเปลือก สำหรับปีการผลิต 2523/24 ได้ใช้มาตรการหลายด้านพร้อมกัน โดยเน้นการใช้กลไกการตลาดในการสร้างความต้องการรับซื้อข้าวเปลือก และให้องค์การของรัฐและเอกชนสร้างสต็อกข้าวสารและเร่งรัดการส่งออกในช่วงต้นฤดูการเก็บเกี่ยว สำหรับปีการผลิต 2525/26-2527/28 รัฐบาลได้เน้นมาตรการเร่งรัดการส่งออกโดยกำหนดให้นโยบายการค้าข้าวส่งออกเป็นระบบเสรี โดยวิธีการลดต้นทุนการส่งออกลง สำหรับมาตรการแทรกแซง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้าวโดยวิธีพยุราคาของหน่วยราชการต่าง ๆ ได้ลดบทบาทลงและหันมาใช้วิธีอื่น ๆ เช่น ปีการผลิต 2527/28 ได้ให้เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำแก่โรงสีรับซื้อข้าวเปลือกในราคาที่รัฐกำหนดแทน ซึ่งในช่วงดังกล่าวมีแต่โครงการรับจำนำข้าวเท่านั้นที่ได้ดำเนินการติดต่อกันมา ยกเว้นปีการผลิต 2528/29 เท่านั้น เพราะรัฐได้ให้โรงสีรับซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรในราคาขั้นต่ำที่รัฐกำหนด พร้อมยกเลิกค่าพรีเมียมข้าวให้ผู้ส่งออก และหลังจากนั้น โครงการรับจำนำข้าวเปลือกก็ได้ดำเนินการติดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

โครงการรับจำนำข้าวเปลือกของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรในแต่ละปีนั้น ปริมาณการจำนำข้าวเปลือกของเกษตรกรมีปริมาณแตกต่างกันมาก เช่น ในปีการผลิต 2531/32 เกษตรกรได้นำข้าวเปลือกไปจำนำมีปริมาณ 517,277 ตัน ส่วนในปีการผลิต 2532/33 ได้มีเกษตรกรจำนำข้าวเปลือกถึง 1,081,912.80 ตัน จะเห็นได้ว่ามีปริมาณเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก และในปีการผลิต 2533/34 การจำนำข้าวเปลือกของเกษตรกรมีปริมาณ 798,357.80 ตัน ซึ่งลดลงจากปีการผลิต 2532/33 เป็นปริมาณถึง 283,555 ตัน ส่วนปีการผลิต 2534/35 การจำนำข้าวเปลือกของเกษตรกรมีปริมาณ 1,060,206.50 ตัน และในปีการผลิต 2535/36 มีปริมาณเพิ่มขึ้นเป็น 3,383,324 ตัน ในปีการผลิต 2536/37 และปีการผลิต 2537/38 มีปริมาณลดลงเป็น 1,202,718 ตัน และ 1,402,931 ตัน ตามลำดับ จนกระทั่งมาถึงปัจจุบันปริมาณการเปลี่ยนแปลงการจำนำข้าวเปลือกของเกษตรกรก็ยังคงมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด เช่น ในปีการผลิต 2539/40 การจำนำข้าวเปลือกมีปริมาณ 865,795 ตัน และในปีการผลิต 2540/41 มีปริมาณลดลงเป็น 786,363 ตัน และในปีการผลิต 2541/42 มีปริมาณการจำนำข้าวเปลือกของเกษตรกร 641,414 ตัน จะเห็นว่า มีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ (ตารางที่ 1 และ 2)

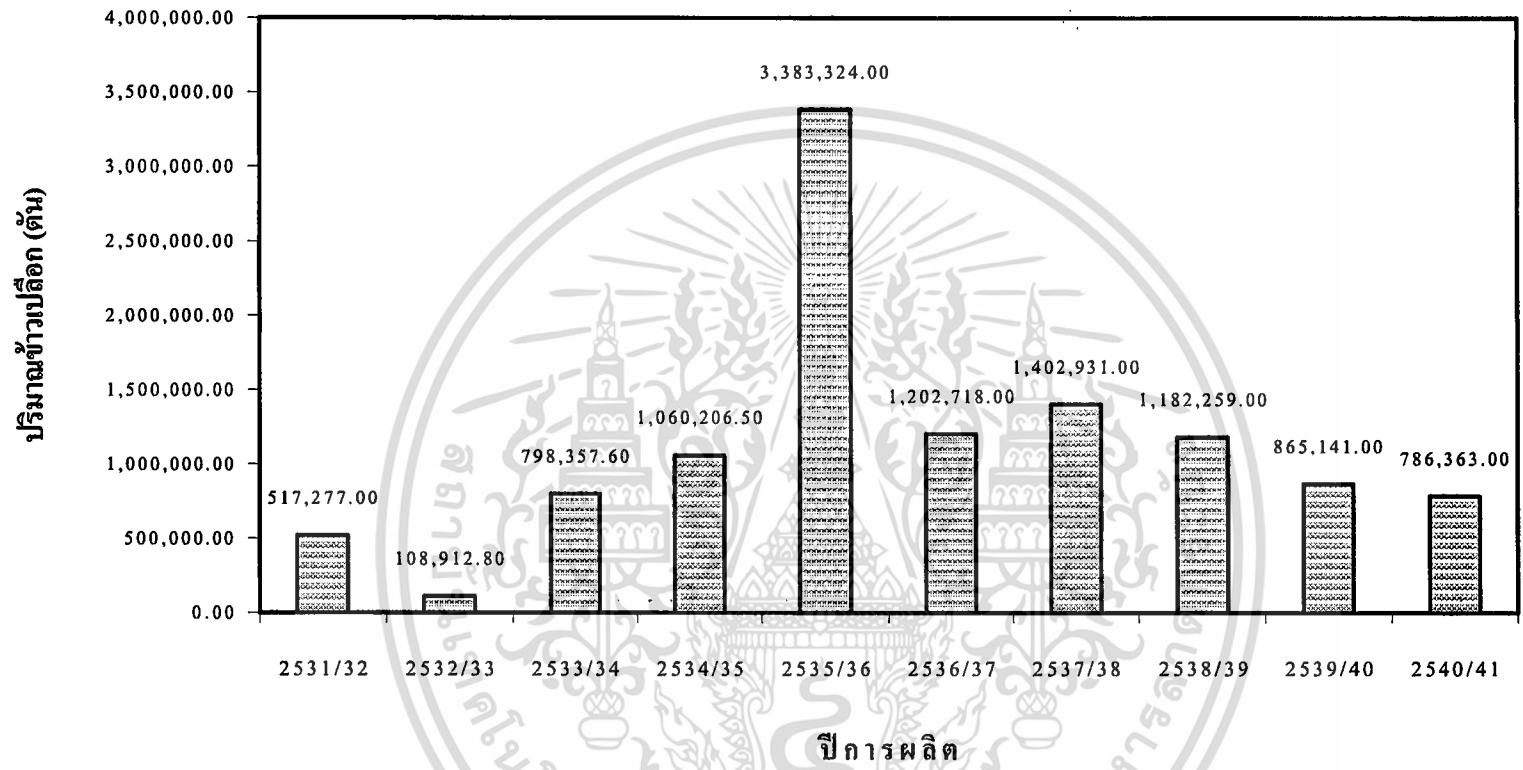
จากการเปลี่ยนแปลงปริมาณการจำนำข้าวเปลือกของเกษตรกรในแต่ละปีนั้น การศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปริมาณการจำนำข้าวเปลือกของเกษตรกรในโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของ ธ.ก.ส. จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจเพราะถ้าทราบแน่ชัดว่ามีปัจจัยใดบ้างที่มีความสำคัญและมีผลกระทบต่อปริมาณการจำนำข้าวเปลือกของเกษตรกร ก็จะทำให้การวางแผนเกี่ยวกับโครงการรับจำนำข้าวเปลือกเป็นไปตามเป้าหมายถูกต้องยิ่งขึ้น ซึ่งจะมีผลทำให้โครงการรับจำนำข้าวเปลือกสามารถแก้ปัญหาเรื่องรายได้จากการขายข้าวเปลือกของเกษตรกรในช่วงต้นฤดูการเก็บเกี่ยวได้อย่างถูกต้อง และคาดว่าโครงการรับจำนำข้าวเปลือกจะต้องดำเนินต่อไปในอนาคต ในการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปริมาณการจำนำข้าวเปลือกของเกษตรกรในโครงการรับจำนำข้าวเปลือกจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 1 ผลการรับจำนำข้าวเปลือกและยอดคงเหลือเมื่อสิ้นสุดโครงการ ปีการผลิต 2531/32-2541/42

ปีการผลิต	รับจำนำทั้งสิ้น					ยอดคงเหลือเมื่อสิ้นโครงการ				
	จำนวน ผู้กู้	ปริมาณ ข้าวเปลือก	จำนวน เงิน	จำนวน ข้าวเปลือก	จำนวนเงินกู้ ต่อราย	จำนวน ผู้กู้	ปริมาณ ข้าวเปลือก	จำนวน เงิน	ข้าวเปลือก คงเหลือ	เงินกู้ คงเหลือ
	(ราย)	(ตัน)	(พันบาท)	(ตัน)	(บาท)	(ราย)	(ตัน)	(พันบาท)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)
2531/32	76,295.00	517,277.00	1,295,033.60	6.80	16,974.00	3,644.00	48,140.00	118,828.80	9.30	9.20
2532/33	147,711.00	108,912.80	2,660,065.90	7.30	18,008.00	2,099.00	32,710.90	68,093.20	3.00	2.60
2533/34	142,297.00	798,357.60	2,238,763.80	5.60	15,733.00	9,178.00	45,172.20	89,369.90	5.70	3.90
2534/35	138,326.00	1,060,206.50	3,039,137.00	7.70	21,970.00	7,008.00	105,284.20	274,450.00	9.90	9.00
2535/36	465,744.00	3,383,324.00	10,550,210.00	7.30	22,652.00	66,093.00	430,640.00	867,074.00	12.70	8.20
2536/37	199,956.00	1,202,718.00	3,664,220.00	6.00	18,325.00	26,005.00	166,070.00	366,819.00	13.80	10.00
2537/38	211,409.00	1,402,931.00	4,229,400.00	6.60	20,000.00	30,389.00	205,516.00	496,058.00	14.60	11.70
2538/39	181,999.00	1,182,259.00	3,938,743.00	6.50	21,642.00	38,189.00	247,237.00	645,716.00	20.90	16.40
2539/40	123,876.00	865,141.00	2,968,766.00	7.00	23,966.00	18,036.00	123,786.00	337,667.00	14.30	11.40
2540/41	111,107.00	786,363.00	2,938,730.00	7.10	26,450.00	16,451.00	116,607.00	382,430.00	14.80	13.00
2541/42	115,335.00	677,278.00	3,262,777.00	5.90	28,290.00	33,991.00	181,990.00	795,042.00	26.90	24.40

ที่มา: (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2542)

ภาพที่ 1 ปริมาณการนำเข้าข้าวเปลือก ปีการผลิต 2531/32 - 2540/41

ตารางที่ 2 ผลการดำเนินงานตามโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ปีการผลิต 2541/42

สำนักงาน ธ.ก.ส. จังหวัด	เป้าหมาย (ตัน)	การรับจำนำ			การไถ่ถอน			คงเหลือ		
		ราย	ตัน	พันบาท	ราย	ตัน	พันบาท	ราย	ตัน	พันบาท
ภาคเหนือ										
เชียงใหม่	43,290	3,713	33,043	128,220	2,554	24,383	88,245	1,159	8,660	39,975
เชียงใหม่	32,710	2,221	14,366	68,733	2,097	12,859	61,262	124	1,507	7,471
ลำพูน	1,040	301	1,405	6,809	289	1,360	6,547	12	45	262
แพร่	9,760	307	1,705	8,657	194	923	4,116	113	782	4,541
น่าน	280	76	224	1,116	76	224	1,116	-	-	-
ลำปาง	9,390	1,046	4,080	20,707	926	3,504	18,286	120	576	2,421
อุตรดิตถ์	63,510	292	2,271	9,863	282	2,063	8,932	10	208	931
สุโขทัย	60,170	1,245	9,554	43,621	1,167	8,349	38,491	78	1,205	5,131
พิษณุโลก	48,460	297	2,793	12,039	284	2,731	11,776	13	62	263
เพชรบูรณ์	99,020	1,970	25,988	107,319	1,783	24,472	101,228	187	1,516	6,091
พิจิตร	99,190	456	16,381	54,895	400	13,013	45,719	56	3,368	9,176
กำแพงเพชร	29,530	148	1,603	7,218	144	1,551	7,043	4	52	175
ตาก	2,000	58	385	2,112	1	7	36	57	379	2,076
นครสวรรค์	99,810	1,039	20,728	76,732	991	19,694	73,334	48	1,034	3,398
อุทัยธานี	33,670	242	3,581	13,324	234	3,540	13,144	8	41	180
พะเยา	66,020	3,784	32,839	161,593	3,117	24,988	133,089	667	7,851	28,504
รวม	697,850	17,195	170,945	722,957	14,539	143,660	612,363	2,656	27,285	110,594

ตารางที่ 2 (ต่อ)

สำนักงาน ช.ก.ศ. จังหวัด	เป้าหมาย (ตัน)	การรับจำนำ			การไถ่ถอน			คงเหลือ		
		ราย	ตัน	พันบาท	ราย	ตัน	พันบาท	ราย	ตัน	พันบาท
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ										
อุดรธานี	24,780	1,678	7,620	31,779	862	3,094	16,165	816	4,526	15,614
หนองคาย	17,480	779	4,298	19,959	639	3,591	16,767	140	707	3,192
สกลนคร	100,250	6,917	26,338	134,381	1,345	4,750	24,104	5,572	21,588	110,277
นครพนม	12,190	439	2,596	14,877	312	1,900	9,420	127	696	5,457
ยโสธร	59,740	3,743	18,203	83,236	3,436	17,047	79,415	307	1,156	3,821
อุบลราชธานี	64,170	756	5,561	26,437	697	5,266	25,600	59	295	837
อำนาจเจริญ	24,480	1,085	7,368	32,132	557	3,426	16,638	528	3,942	15,494
ร้อยเอ็ด	184,270	13,545	54,716	283,907	11,348	46,592	252,780	2,197	8,124	31,127
กาฬสินธุ์	62,250	2,751	11,309	56,436	2,496	9,774	51,018	255	1,535	5,418
มหาสารคาม	40,470	3,588	16,523	84,025	1,658	6,455	35,136	1,930	10,068	48,889
ขอนแก่น	25,790	5,793	27,425	128,188	4,145	17,549	96,947	1,648	9,876	31,241
ศรีสะเกษ	176,830	8,995	34,135	188,654	566	1,843	12,052	8,429	32,292	176,602
สุรินทร์	250,840	16,046	82,563	457,762	12,268	62,048	362,906	3,778	20,515	94,856
บุรีรัมย์	162,060	9,464	56,422	314,221	7,654	45,183	274,291	1,810	11,239	39,930
นครราชสีมา	207,730	8,091	53,324	238,543	6,834	39,361	188,115	1,257	13,963	50,428
ชัยภูมิ	67,680	9,611	43,050	200,108	7,857	34,766	172,411	1,754	8,284	27,697
เลย	2,530	947	3,122	15,587	837	2,490	14,234	110	632	1,353
หนองบัวลำภู	3,910	894	4,355	18,960	745	3,629	16,812	149	726	2,148
มุกดาหาร	2,250	251	884	4,596	32	114	789	219	770	3,807
รวม	1,489,700	95,373	45,981	2,333,786	64,288	308,878	1,665,600	31,085	150,933	668,187

ตารางที่ 2 (ต่อ)

สำนักงาน ช.ก.ส. จังหวัด	เป้าหมาย (ตัน)	การรับจํานา			การไถ่ถอน			คงเหลือ		
		ราย	ตัน	พันบาท	ราย	ตัน	พันบาท	ราย	ตัน	พันบาท
ภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียง										
ชัยนาท	14,580	42	417	1,911	41	414	1,900	1	3	11
สิงห์บุรี	17,310	1	11	50	-	-	-	1	11	50
ลพบุรี	44,680	105	9,989	50,341	103	8,664	43,607	2	1,325	6,734
สระบุรี	26,920	146	5,631	28,814	136	5,483	28,141	10	148	673
อ่างทอง	11,550	3	55	218	3	55	218	-	-	-
พระนครศรีอยุธยา	54,780	17	341	1,384	7	72	325	10	269	1,059
นนทบุรี	800	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ปทุมธานี	1,300	-	-	-	-	-	-	-	-	-
กรุงเทพมหานคร	800	-	-	-	-	-	-	-	-	-
สมุทรปราการ	50	-	-	-	-	-	-	-	-	-
นครนายก	17,000	96	1,173	4,935	95	1,147	4,835	1	26	100
ปราจีนบุรี	46,030	483	8,974	27,825	453	8,447	26,087	30	527	1,738
สระแก้ว	2,230	405	3,177	13,549	404	3,169	13,543	1	8	6
ฉะเชิงเทรา	14,270	68	475	2,120	68	475	2,120	-	-	-
ชลบุรี	5,640	146	1,319	5,366	146	1,319	5,366	-	-	-
ระยอง	2,600	94	291	1,225	94	291	1,225	-	-	-
จันทบุรี	3,650	42	208	887	42	208	887	-	-	-
ตราด	1,510	108	648	2,825	103	614	2,715	5	34	110
รวม	265,700	1,756	32,709	141,450	1,695	30,358	130,969	61	2,351	10,480

ตารางที่ 2 (ต่อ)

สำนักงาน ร.ก.ส จังหวัด	เป้าหมาย (ตัน)	การรับจํานำ			การไถ่ถอน			คงเหลือ		
		ราย	ตัน	พันบาท	ราย	ตัน	พันบาท	ราย	ตัน	พันบาท
ภาคตะวันตก										
สุพรรณบุรี	3,000	10	308	1,696	10	308	1,696	-	-	-
กาญจนบุรี	3,850	-	-	-	-	-	-	-	-	-
นครปฐม	900	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ราชบุรี	6,100	58	515	2,412	23	170	794	35	345	1,618
เพชรบุรี	26,750	754	12,058	56,281	673	11,461	54,270	81	597	2,011
สมุทรสาคร	300	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ประจวบคีรีขันธ์	500	2	6	28	2	6	28	-	-	-
สมุทรสงคราม	50	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	41,450	824	12,888	60,417	708	11,945	56,788	116	943	3,629
ภาคใต้										
นครศรีธรรมราช	1,950	40	295	1,330	-	-	-	40	295	1,330
พัทลุง	220	84	287	1,257	79	266	1,165	5	21	92
สงขลา	800	63	343	1,581	35	181	851	28	162	730
ตรัง	50	-	-	-	-	-	-	-	-	-
สุราษฎร์ธานี	300	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	5,300	187	925	4,168	114	447	2,016	73	478	2,152
รวมทั้งสิ้น	46,750	1,011	13,813	64,585	822	12,392	58,804	189	1,421	5,781

ที่มา: (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2542)

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาวิธีการดำเนินงาน โครงการรับจำนำข้าวเปลือกของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่สำคัญที่มีผลกระทบต่อปริมาณการจำนำข้าวเปลือกของเกษตรกรในโครงการรับจำนำข้าวเปลือก
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ กับปริมาณการจำนำข้าวเปลือกของเกษตรกรว่าปัจจัยใดมีความสำคัญมากน้อยกว่ากัน
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางบางประการที่เกี่ยวกับโครงการรับจำนำข้าวเปลือก

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาในครั้งนี้ จะทำให้ทราบถึงวิธีการดำเนินงานของ ธ.ก.ส. ที่เกี่ยวข้องกับโครงการรับจำนำข้าวเปลือก รวมทั้งจะทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปริมาณการจำนำข้าวเปลือกของเกษตรกรในโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของ ธ.ก.ส. ตลอดจนสามารถใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการกำหนดนโยบายหรือการวางแผนเกี่ยวกับโครงการรับจำนำข้าวเปลือกต่อไป

ขอบเขตการศึกษา

ในการศึกษาการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปริมาณการจำนำข้าวเปลือกของเกษตรกรในโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร โดยจะพิจารณาถึงปัจจัยที่สำคัญอันได้แก่ ราคารับจำนำ ราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรขายได้หลังฤดูการเก็บเกี่ยว ปริมาณผลผลิตของข้าวเปลือกนาปี และรายได้จากการขายข้าวเปลือก ซึ่งเป็นปัจจัยที่หน่วยราชการต่างๆ ได้เก็บรวบรวมไว้แล้ว ทั้งนี้อาจมีปัจจัยบางประการที่มีผลกระทบต่อปริมาณการจำนำข้าวเปลือกของเกษตรกร ซึ่งไม่ได้มีการเก็บข้อมูลไว้ในเชิงปริมาณ จึงทำให้ไม่สามารถที่จะนำมาวิเคราะห์ได้ โดยข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์เป็นข้อมูลอนุกรมเวลาตั้งแต่ปีการผลิต 2531/32-2540/41

นียมศัพท์

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร หรือ ธ.ก.ส. หมายถึง สถาบันการเงินซึ่งเป็นธนาคารของรัฐบาล สังกัดกระทรวงการคลัง จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งให้เงินกู้แก่เกษตรกรสำหรับประกอบอาชีพทางการเกษตรและให้เงินกู้สำหรับการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร รวมทั้งกลุ่มเกษตรกรด้วย

ธนาคารแห่งประเทศไทย หมายถึง ธนาคารที่ให้เงินกู้แก่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เพื่อนำมาใช้ในโครงการรับจำนำข้าวเปลือก

โครงการรับจำนำข้าวเปลือก หมายถึง โครงการที่รัฐบาลจัดทำขึ้นเพื่อเป็นมาตรการในการแก้ไขปัญหาราคาข้าวเปลือกตกต่ำ การดำเนินงานของโครงการนี้ ธ.ก.ส. จะรับจำนำข้าวเปลือกจากเกษตรกรที่มีฐานะเป็นของตนเอง โดยคิดราคาให้อัตราร้อยละ 95 ของราคาเป้าหมายโดยในระหว่างการจำนำข้าวเปลือกกรรมสิทธิ์ในข้าวเปลือกยังคงเป็นของเกษตรกรผู้จำนำ ซึ่งสามารถไถ่ถอนข้าวเปลือกที่จำนำไปขายเมื่อราคาสูงขึ้นและชำระหนี้ได้ตลอดเวลา

การตรวจเอกสาร

สารภี พรนิมิตร (2528) ได้ทำการศึกษา เรื่องการวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจของโครงการรับจำนำข้าวเปลือกโดยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และองค์การคลังสินค้า ในการศึกษาแสดงให้เห็นถึงความเคลื่อนไหวของราคาข้าวเปลือกเจ้า ณ ระดับราคาส่งในตลาดท้องถิ่น ซึ่งทางธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และองค์การคลังสินค้า มีลักษณะความเคลื่อนไหวของราคาเป็นไปตามฤดูกาลอย่างเห็นได้ชัดในระยะเดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม แต่อิทธิพลของฤดูกาลจะไม่รุนแรงนัก จากผลการศึกษาทราบว่า เกษตรกรมีผลตอบแทนไม่คุ้มกับต้นทุนในการจำนำข้าวเปลือกในโครงการเป็นส่วนใหญ่ แม้ต้นทุนสำคัญในการจำนำข้าวเปลือกในโครงการอันได้แก่ ดอกเบี้ยจำนำ และค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาจะได้รับการสนับสนุนบางส่วนจากรัฐบาล โดยใช้เงินกองทุนสงเคราะห์เกษตรกร กล่าวคือ คิดอัตราดอกเบี้ยจำนำมีอัตราร้อยละ 7 ต่อปี และค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษา อัตรา 7.50 บาทต่อตันต่อเดือน

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (2530) ได้ทำการศึกษา เรื่องโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิตข้าวนาปี 2529/30 ในการศึกษาได้แสดงถึงเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และวิธีการดำเนินงานในการรับจำนำข้าวเปลือก ตลอดจนผลการดำเนินงานในปี 2529/30 ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร โดยโครงการเริ่มดำเนินการเมื่อวันที่ 2 มกราคม - เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

31 สิงหาคม พ.ศ. 2530 เมื่อคืนโครงการรับจำนำทั้งสิ้นปริมาณ 2,275,939.23 ตัน เป็นจำนวนเงิน 3,809,556,663 บาท และไถ่ถอนข้าวเปลือกไปทั้งหมด ปริมาณ 2,149,791.09 ตัน เป็นจำนวนเงิน 3,676,474,913 บาท ซึ่งผลดำเนินการบรรลุเป้าหมายที่วางเอาไว้ คือสามารถยกระดับราคาข้าวเปลือกได้ในราคาสูงขึ้น

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (2530) รายงานเกี่ยวกับโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการเพาะปลูก 2529/30 ว่าในต้นฤดูการเก็บเกี่ยวข้าวนาปีนี้คาดว่าข้าวเปลือกจะมีราคาต่ำ เนื่องจากปริมาณข้าวเปลือกออกสู่ตลาดมีจำนวนมากและชาวนาส่วนใหญ่จำเป็นต้องรีบขายข้าวเปลือก เพื่อนำเงินไปเป็นค่าใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็น ประกอบกับภาวะการตลาดการส่งออกข้าวออกไปจำหน่ายในตลาดต่างประเทศไม่แจ่มใสเท่าที่ควร ดังนั้น เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของชาวนา ธ.ก.ส. จึงเห็นสมควรรับจำนำข้าวเปลือกของชาวนาที่มีในยุ้งฉางของตนเอง เพื่อให้เงินช่วยเหลือถึงมือชาวนาโดยตรง โดยขอให้ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดวงเงินกู้อัตราดอกเบี้ยต่ำให้แก่ ธ.ก.ส. เพื่อดำเนินงานตามโครงการนี้

เมื่อดำเนินงานตามโครงการนี้แล้ว จะไม่มีความจำเป็นที่ชาวนาจะขอสินเชื่ออายุการชำระหนี้ ออกไป ทั้งนี้เนื่องจากชาวนาจะไม่ประสบความเดือดร้อนทั้งในเรื่องค่าใช้จ่ายในครัวเรือนระหว่างรอการขายข้าวหรือการชำระคืนเงินกู้ในส่วนที่ยังเป็นหนี้อยู่ในขณะนี้ให้แก่ ธ.ก.ส. หรือสถาบันเกษตรกรซึ่งตนสังกัดอยู่

นอกจากนี้ชาวนาผู้เข้าร่วมโครงการยังได้รับประโยชน์จากการจำนำข้าวเปลือกโดยเสียดอกเบี้ยต่ำ สามารถส่งชำระหนี้เงินกู้ซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยสูงกว่า เป็นการลดต้นทุนดำเนินงานด้านการเกษตรได้อีกทางหนึ่ง

ชัยศักดิ์ ไพรัชกุลภักดี (2531) ได้ทำการศึกษา เรื่องการวิเคราะห์อุปสงค์เงินกู้จำนำข้าวเปลือกในโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของ ธ.ก.ส. ในการศึกษาได้แสดงให้เห็นถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อความต้องการเงินกู้ในแต่ละจังหวัด โดยนำเอาข้าวเปลือกไปจำนำไว้กับ ธ.ก.ส. โดยแบ่งช่วงการศึกษาเป็น 4 ช่วง ซึ่งจะเห็นได้ว่า ความต้องการเงินกู้โดยเอาข้าวเปลือกจำนำของเกษตรกรเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ซึ่งปัญหาพอสรุปได้ดังนี้ เช่น ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของเกษตรกร คุณภาพของข้าวเปลือก ระยะเวลาเปิดรับจำนำ ประสิทธิภาพด้านต่าง ๆ ของพนักงานสินเชื่อ สถานที่เก็บข้าวและการขนย้ายออกของผู้ซื้อข้าว และราคาตอนไถ่ถอน ซึ่งปัญหาดังกล่าว มีผลกระทบต่อผลตอบแทนจากการจำนำข้าวเปลือกของเกษตรกรให้ลดลง ทำให้ความต้องการเงินกู้แตกต่างกันไปในแต่ละปีไม่เป็นไปตามเป้าหมาย

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (2537) ได้รายงานเกี่ยวกับโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของ ธ.ก.ส. ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2536 ถึง 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2537

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

มีการรับจำนำข้าวเปลือกไว้ 1.20 ล้านตัน จากเป้าหมายที่กำหนดไว้ 3.64 ล้านตันเป็นส่วนที่ ธ.ก.ส. รับจำนำ โดยตรง 1,192,489 ตัน และรับจำนำไปประทอนสินค้า 1,506 ตัน มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ 199,063 ราย รวมวงเงิน 3,666 ล้านบาท ทั้งนี้ ธ.ก.ส. ได้ขยายเวลารับจำนำข้าวปีการผลิต 2536/37 ออกไปจนถึงวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2537 ตามมติของคณะกรรมการนโยบายและมาตรการข้าว (กนข.) โดยรับจำนำเฉพาะใบประทอนสินค้าที่ออกโดยองค์การตลาดเพื่อเกษตรกร เท่านั้น และเน้นเฉพาะข้าวเปลือกนาปรังและข้าวคุณภาพต่ำที่มีปัญหาในด้านราคา เช่น ข้าว 25 เปอร์เซนต์ กำหนดระยะเวลา ใถ่ถอนไม่เกิน 5 เดือน นับจากวันจำนำ

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (2537) ได้รายงานเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการตามนโยบายรัฐบาลว่า รัฐบาลมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของเกษตรกรด้านโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร โดยให้ความช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ ผ่าน ธ.ก.ส. โดยตรง หรือผ่านส่วนราชการต่าง ๆ ซึ่งมอบหมายให้ ธ.ก.ส. ดำเนินงานตามแผน โครงการให้ความช่วยเหลือส่วนใหญ่จะเน้นเรื่องเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ เงินช่วยเหลือปัจจัยการผลิต และบริการทางวิชาการ จนถึงปีบัญชี 2537 ธ.ก.ส. ได้ดำเนินงานโครงการตามนโยบายของรัฐบาลรวม 27 โครงการให้บริการสินเชื่อแก่เกษตรกร 2.25 ล้านครัวเรือน เป็นเงินกู้รวมทั้งสิ้น 47,419.09 ล้านบาท และเน้นหนักช่วยเหลือเกษตรกรในโครงการรับจำนำข้าวเปลือกฤดูการผลิตข้าวนาปี แผนปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร และแผนฟื้นฟูการเกษตร

วิธีการศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ข้อมูลที่ใช้เป็นข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากแหล่งซึ่งทำการรวบรวมไว้แล้วจากหน่วยงานราชการต่าง ๆ ได้แก่ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ห้องสมุดคณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ฯลฯ ตลอดจนเอกสาร งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ 2 วิธี คือ

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive method) เป็นการอธิบายเพื่อให้ทราบถึง ความเป็นมาของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก การดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก มาตรการรับจำนำข้าวเปลือก ตลอดจนเรื่องอื่นที่เกี่ยวข้อง

2. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (quantitative method) ใช้ข้อมูลทุติยภูมิมาวิเคราะห์ถึง ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปริมาณการจำนำข้าวเปลือกของเกษตรกร โดยปัจจัยที่นำมาวิเคราะห์คือ ราคารับจำนำข้าวเปลือก ราคาข้าวเปลือกที่ขายได้หลังฤดูการเก็บเกี่ยว ปริมาณผลผลิตของข้าวเปลือก และรายได้จากการขายข้าวเปลือกของเกษตรกร โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิเคราะห์ทางสถิติสำหรับวิทยาศาสตร์และสังคม (Statistical Package for the Social Science: SPSS) ในการวิเคราะห์ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอย (regression analysis) เพื่อพิจารณาว่าปัจจัยที่มีผลกระทบนั้นมีความสัมพันธ์กันหรือไม่อย่างไรคือ ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

แบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปริมาณการจำนำข้าวเปลือกของเกษตรกรในโครงการรับจำนำข้าวเปลือก

$$Q_t = f(PX_t, Pr_t, Y_t, R_{t-1}, E_t)$$

โดยกำหนดให้

Q_t = ปริมาณข้าวเปลือกของเกษตรกรที่จำนำในโครงการรับจำนำข้าวเปลือกปีที่ t มีหน่วยเป็น ตัน

PX_t = ราคารับจำนำข้าวเปลือก ปีที่ t มีหน่วยเป็น บาท

Pr_t = ราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรขายได้หลังฤดูการเก็บเกี่ยวปีที่ t มีหน่วยเป็น บาท

Y_t = ปริมาณผลผลิตข้าวในปี ปีที่ t มีหน่วยเป็น พันตัน

R_{t-1} = รายได้จากการขายข้าวเปลือกในปีที่ $t-1$ มีหน่วยเป็น บาท

E_t = error term

บทที่ 2

มาตรการการรับจำนำข้าวเปลือก

ในบทนี้จะอธิบายมาตรการการรับจำนำข้าวเปลือก โดยเริ่มตั้งแต่ความเป็นมาเกี่ยวกับการรับจำนำข้าวเปลือกในอดีตตั้งแต่ ปีการผลิต 2515/16 เรื่อยมาจนกระทั่ง ปีการผลิต 2541/42 ตลอดจนจะกล่าวถึงหลักเกณฑ์วิธีการในการจำนำข้าวเปลือกและไถ่ถอนข้าวเปลือก การดำเนินงานของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก รวมถึงปัญหาและอุปสรรคของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ตลอดจนเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ความเป็นมาของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก

จากการที่ ธ.ก.ส. ได้ริเริ่มให้เงินกู้ระยะสั้นแก่เกษตรกร ซึ่งในระยะแรกมีเพียงเพื่อผลิตผลหลักและประเภทเพื่อการอื่น ต่อมาเมื่อปีการผลิต 2515/16 ธ.ก.ส. ได้ขยายรูปแบบเงินกู้ระยะสั้นขึ้นใหม่คือ เงินกู้ระหว่างรอการขายผลิตผลโดยเริ่มทดลองในบางสาขาของภาคกลาง จำนวน 22 อำเภอจาก 9 สาขา เช่น พระนครศรีอยุธยา สุพรรณบุรี ฉะเชิงเทรา ลพบุรี ชัยนาท นครสวรรค์ พิจิตร เพชรบูรณ์ และนครราชสีมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกษตรกรผู้กู้รายขายข้าวเปลือกเมื่อราคาดีขึ้น โดยเอาข้าวเปลือกเป็นประกัน เก็บไว้ยุ้งฉางของเกษตรกรเองโดยจ่ายเงินกู้ร้อยละ 80 ของราคาท้องถื่น ผลการดำเนินงานปรากฏว่ามีเกษตรกรลูกค้าเข้าร่วมโครงการ 707 คน ธ.ก.ส. จ่ายเงินกู้ 4,446,384 บาท จำนวนข้าวเปลือกจำนำรวม 7,132 เกวียน โดยข้าวเปลือกจำนำเฉลี่ยประมาณคนละ 10 เกวียน เงินกู้เฉลี่ยคนละ 6,289 บาท เกษตรกรส่วนใหญ่จะทยอยขายข้าวในช่วงเดือนเมษายนถึงกันยายน ได้ราคาเฉลี่ยเกวียนละ 1,047 บาท เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการได้กำไรหลังหักค่าใช้จ่ายต่าง ๆ รวมทั้งดอกเบี้ยเงินกู้ประมาณ เกวียนละ 203 บาท (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2518) หลังจากปีการผลิต 2517/18 ภาวะราคาข้าวเปลือกโดยทั่วไปอยู่ในระดับดี ความเดือดร้อนของเกษตรกรในเรื่องราคาข้าวเปลือกลดลงมาก จนไม่มีผู้สนใจจำนำข้าวเปลือกกับ ธ.ก.ส. การดำเนินงานด้านนี้จึงขาดตอนไประยะหนึ่ง ต่อมาปีการผลิต 2525/26 ได้เกิดภาวะข้าวเปลือกตกต่ำ เกษตรกรได้เรียกร้องให้รัฐบาลช่วยเหลือในเรื่องราคาข้าว ธ.ก.ส. จึงร่วมกับ องค์การคลังสินค้า (อ.ค.ส.) ดำเนินงานรับฝากจำนำข้าวเปลือก โดยมีเงื่อนไขฝากที่ฉางของ อ.ค.ส. แต่เอาใบประทวนมาเป็นหลักประกันเงินกู้กับ ธ.ก.ส. ซึ่ง ธ.ก.ส. จัดทำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บัญชีเงินกู้ในรูปแบบเงินกู้ ระยะสั้นรอขายผลผลิตเช่นเดิม แต่ใช้ชื่อเรียกเงินกู้ประเภทนี้ว่า โครงการรับฝากจำหน่ายข้าวเปลือก

การรับฝากและจำหน่ายข้าวเปลือกในปีการผลิต 2526/27 เป็นการทดลองดำเนินงาน โดยเน้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นจุดที่ราคาข้าวเปลือกตกต่ำที่สุด โดยเริ่มทดลองดำเนินการครั้งแรกที่อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น และอำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา เพราะในเขตอำเภอทั้งสองมีคลังสินค้าของ อ.ค.ส. ผลการดำเนินงานพบว่า เกษตรกรให้ความสนใจน้อยมาก ซึ่งมีจำนวนข้าวเปลือกรับจำหน่ายเพียง 560 ตัน หรือร้อยละ 1.80 ของเป้าหมายเท่านั้น (ชัยศักดิ์, 2531)

ในปีการผลิต 2527/28 ธ.ก.ส. ยังคงร่วมโครงการกับ อ.ค.ส. อยู่โดยคิดอัตราดอกเบี้ยลดลงจากปีการผลิต 2526/27 เหลือร้อยละ 7 ในอัตราเงินกู้ร้อยละ 80 ของราคาตลาด ปีการผลิต 2528/29 ธ.ก.ส. และ อ.ค.ส. หยุดโครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือก แต่หันไปจำหน่ายข้าวโพดและหอมหัวใหญ่แทน (ชัยศักดิ์, 2531) ปีการผลิต 2529/30 ธ.ก.ส. ได้จัดทำโครงการขึ้นอีกโดยมิได้ร่วมกับ อ.ค.ส. โดยคิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 3 และอัตราเงินกู้ร้อยละ 80 ของราคาตลาดจาก ผลการประเมินการในปีนี้ประสบความสำเร็จหลังจากปีการผลิต 2529/30 โครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือกได้ดำเนินงานติดต่อกันมาตั้งแต่ปีการผลิต 2540/41 โดยมีการเปลี่ยนแปลงวงเงินกู้ให้สูงขึ้นเป็นร้อยละ 90 ของราคาตลาดหรือราคาเป้าหมายนำตั้งแต่ปีการผลิต 2533/34 เป็นต้นมา เมื่อปีการผลิต 2541/42 ได้มีการเพิ่มราคารับจำหน่ายข้าวเปลือกจากร้อยละ 90 เป็นร้อยละ 95 ของราคาเป้าหมาย

ผลกระทบจากโครงการนี้มีอยู่สองระดับ ในระดับแรกคือผลกระทบต่อรายรับของเกษตรกรโดยตรง ส่วนในอีกระดับหนึ่ง คือผลกระทบต่อราคาข้าวในท้องตลาด

ผลกระทบต่อรายรับของเกษตรกรโดยตรง เนื่องจากราคาข้าวที่ ธ.ก.ส. รับจำหน่ายนั้นสูงกว่าราคาตลาด มาตรการนี้ได้โอนรายได้ให้แก่เกษตรกร และเนื่องจากมาตรการรับจำหน่ายข้าวเปลือกของ ธ.ก.ส. นี้เป็นมาตรการที่รัฐบาลดำเนินการโดยตรงกับชาวนา โอกาสที่จะเกิดการรั่วไหลจากมาตรการนี้จึงมีน้อยกว่ามาตรการอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเมื่อ ธ.ก.ส. เป็นองค์การที่มีข้อมูลเกี่ยวกับเกษตรกรที่เป็นลูกค้าของตน ซึ่งมีอยู่กว่าครึ่งหนึ่งของเกษตรกรทั้งหมด ข้อมูลนี้เป็นข้อมูลรายบุคคลที่ลึกซึ้งกว่าที่หน่วยงานอื่น ๆ ของรัฐจะมี อีกทั้งการบริหารงานของ ธ.ก.ส. ก็มีการทุจริตน้อยกว่าหน่วยงานส่วนใหญ่ของรัฐ ธ.ก.ส. จึงอยู่ในฐานะที่จะทำหน้าที่ดังกล่าวนี้ได้ดีกว่าหน่วยงานอื่น ๆ ของรัฐทั้งหมด

ในอดีต ธ.ก.ส. ได้พยายามที่จะจำกัดวงของผู้ได้รับประโยชน์จากโครงการรับจำหน่ายให้อยู่เฉพาะกับลูกค้าเดิมของ ธ.ก.ส. แต่ในปัจจุบันรัฐบาลได้มีนโยบายให้ ธ.ก.ส. ให้บริการนี้และอำนวยความสะดวกให้แก่ชาวนาที่ไม่เคยเป็นลูกค้าของ ธ.ก.ส. ด้วย ผลของการขยายวงผู้ได้รับประโยชน์ดังกล่าวนี้ ก็จำเป็นที่ทางการ (โดยเฉพาะ ธ.ก.ส.) จะต้องมั่นใจได้ว่าเงินอุดหนุนที่รัฐบาลกำลังให้ออกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อยู่นั้นได้ตกอยู่ในมือของเกษตรกรชาวนาโดยแท้จริง และไม่มีผู้อื่นมาฉวยโอกาสนำข้าวเปลือกมาจำหน่ายกับ ธ.ก.ส. ได้ หาก ธ.ก.ส. ให้บริการนี้เฉพาะกับลูกค้าเดิมของ ธ.ก.ส. อย่างที่เคยปฏิบัติมา ปัญหานี้จะมีความสำคัญน้อย เพราะคงได้กล่าวมาแล้วคือ ธ.ก.ส. จะมีข้อมูลเกี่ยวกับเกษตรกรชาวนากลุ่มนี้ค่อนข้างดี

ผลกระทบต่อราคาข้าวในท้องตลาด จุดประสงค์เดิมที่รัฐบาลให้ ธ.ก.ส. ดำเนินโครงการนี้ ก็เพื่อเปิดโอกาสให้ชาวนาสามารถเก็บกักข้าวเปลือกไว้ได้ในตอนต้นฤดูการเก็บเกี่ยวเพื่อไม่ให้เสียเปรียบพ่อค้า ซึ่งเป็นการช่วยยกระดับราคาข้าวในตอนต้นฤดูการเก็บเกี่ยวที่ชาวนาส่วนใหญ่ต้องรีบขายข้าว โครงการของ ธ.ก.ส. จึงพยายามตั้งราคาที่จะรับจำนำไว้ในระดับที่ไม่สูงจากตลาดมากนัก และบางครั้งอาจจะต่ำกว่าราคาตลาดด้วยซ้ำไป โดย ธ.ก.ส. คาดหวังว่า ในช่วงต่อมาเกษตรกรชาวนาจะมาไถ่ถอนข้าวเปลือกคืนกลับไปเกือบทั้งหมด

แต่ในปัจจุบันนี้ รัฐบาลได้กำหนดราคารับจำนำไว้ในระดับที่สูงกว่าตลาดมาก เท่ากับว่า ธ.ก.ส. ต้องทำหน้าที่ประกันราคาข้าวให้แก่ชาวนาที่สามารถนำข้าวเปลือกมาจำหน่ายกับ ธ.ก.ส. ได้ โดยที่ไม่สามารถคาดหวังได้ว่า เกษตรกรชาวนาจะมาไถ่ถอนข้าวเมื่อถึงกำหนด (ตารางที่ 3) ฉะนั้น ธ.ก.ส. ก็จำเป็นต้องมีบทบาทในด้านการตลาดเพิ่มขึ้นอีกด้วย เพราะตั้งแต่มีโครงการรับจำนำข้าวเปลือกเป็นต้นมา ก็มีแนวโน้มที่รัฐบาลจะยึดกำหนดเวลาไถ่ถอนข้าวมาเรื่อย ๆ การยึดเวลาเช่นนี้ หมายความว่าข้าวที่จะระบายออกมาในช่วงปลายฤดู ก็จะกดราคาข้าวในตลาดข้าวฤดูใหม่ ภาระสำหรับรัฐบาลในการช่วยยกระดับราคาข้าวเปลือกในตอนนั้นก็เพิ่มขึ้น เท่ากับว่า มาตรการนี้ได้เพียงแต่เลื่อนปัญหาทั้งหมดมาได้หนึ่งปี โดยมีได้แก่ปัญหาราคาข้าวเปลือกตกต่ำทั่วไปแต่อย่างไร

อย่างไรก็ตามผลกระทบต่อราคาต้นฤดูที่อ้างกันว่าจะเกิดขึ้นจากโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของ ธ.ก.ส. นี้อาจไม่มากอย่างที่คาดการณ์ไว้ได้ เพราะเหตุว่าพ่อค้าและโรงสีซึ่งปกติจะเป็นผู้เก็บข้าวเข้าสต็อกอยู่แล้วนั้น จะสังเกตเห็นแล้วว่าเมื่อครบกำหนดจำนำข้าว ราคาข้าวเปลือกก็จะมีแนวโน้มต่ำลง เพราะฉะนั้น คนกลางเหล่านี้ก็อาจคาดคะเนต่อไปว่า การนำข้าวเปลือกเข้าสต็อกของตนนั้นจะไม่ให้กำไรคุ้มกับดอกเบี้ยและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่ต้องเสียไป ดังนั้นจึงควรลดปริมาณข้าวที่ตนจะนำเข้าเก็บไว้ในสต็อกในตอนต้นฤดูการเก็บเกี่ยว ปล่อยให้ชาวนาทำหน้าที่เก็บกักข้าวแทนตนและให้ ธ.ก.ส. เป็นผู้ออกทุน เมื่อพ่อค้าและโรงสีลดการซื้อข้าวเข้าสต็อกเช่นนี้ ราคาข้าวเปลือกในตลาดอาจไม่เพิ่มตามที่ทางการคาดไว้ แต่ถ้าหากปริมาณที่ ธ.ก.ส. รับซื้อข้าวนั้นมีสูงมาก อีกทั้งราคาที่ให้นั้นก็สูงกว่าตลาดค่อนข้างมาก ก็จะมีผลทำให้ราคาข้าวเปลือกในตอนต้นฤดูเก็บเกี่ยวสูงได้จริง แต่ก็ตามมาด้วยการลดต่ำลงของราคาในช่วงกลางฤดู

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 3 ยอดต้นทุนกู้ยืมเป็นหนี้โครงการรับจำนำข้าวเปลือก ปี 2540/41¹

โครงการ	การรับจำนำ		ต้นทุนกู้ยืมเป็นหนี้ ณ วันที่ 30 กันยายน 2542								
	ราย	บาท	หนี้ค้าง			ดำเนินคดี			รวม		
			ราย	บาท	ร้อยละ	ราย	บาท	ร้อยละ	ราย	บาท	ร้อยละ
ปี 2530/31	65,493	832,690,700	4	31,503	0.00	1	8,664	0.00	5	40,167	0.00
ปี 2531/32	76,295	1,295,033,600	13	91,776	0.01	-	-	-	13	91,776	0.01
ปี 2532/33	147,711	2,660,065,900	30	289,071	0.01	3	24,658	0.00	33	313,729	0.01
ปี 2533/34	142,297	2,238,763,800	134	1,498,196	0.07	3	79,548	0.00	137	1,577,744	0.07
ปี 2534/35	138,326	303,913,700	147	2,078,108	0.07	6	147,532	0.00	153	2,225,640	0.07
ปี 2535/36	465,741	10,550,210,000	3,021	44,365,452	0.42	93	2,482,602	0.02	3,114	46,848,054	0.44
ปี 2536/37	199,956	3,664,220,000	1,990	29,836,713	0.81	27	767,175	0.02	2,017	30,603,888	0.84
ปี 2537/38	211,409	4,229,400,000	3,060	49,531,685	1.17	22	757,803	0.02	3,082	50,289,488	1.19
ปี 2538/39	181,999	3,938,743,000	4,953	89,433,704	2.27	8	201,201	0.01	4,961	89,634,905	2.28
ปี 2539/40	123,870	2,968,657,000	4,800	96,788,409	3.26	4	116,354	0.00	4,804	96,904,763	3.26
ปี 2540/41	111,107	2,938,730,000	7,212	13,372,8647	4.55	5	63,343	0.00	7,217	133,791,990	4.55
รวมทั้งสิ้น	1,864,207	38,355,651,000	25,364	447,673,264	1.17	172	4,648,880	0.01	25,536	452,322,144	1.18

หมายเหตุ ¹ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ ภาคใต้และภาคตะวันตก และภาคกลางและภาคตะวันออก มีหนี้เงินกู้ค้างชำระจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดตามลำดับ
ที่มา: (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2542)

การคาดคะเนผลกระทบของมาตรการใดๆของรัฐบาล จะคำนึงแต่เฉพาะการดำเนินการของรัฐแต่ฝ่ายเดียวมิได้ เพราะในตลาดข้าวนอกจากชวานาและรัฐบาลแล้วยังมีบุคคลอีกมากมาย เช่น โรงสี พ่อค้าขายส่ง และพ่อค้าส่งออก บุคคลเหล่านี้ต่างก็เก็บข้าวเข้าหรือระบายข้าวออกจากสต็อก เพื่อหวังผลกำไรอยู่ตลอดเวลา คนกลางเหล่านี้จะใช้มาตรการต่าง ๆ ที่รัฐบาลประกาศออกมาเป็นข้อมูลในการกำหนดกลยุทธ์การซื้อขายข้าวของตนอยู่เสมอ และในหลายกลยุทธ์เหล่านี้ จะบั่นทอนผลกระทบที่รัฐบาลหวังจะได้จากมาตรการเหล่านั้น

หลักเกณฑ์ วิธีการปฏิบัติในการจำหน่ายและไถ่ถอนข้าวเปลือก

การรับจำหน่ายข้าวเปลือกหรือวิธีการปล่อยสินเชื่อระยะสั้นเพื่อรอขายผลผลิต ซึ่ง ธ.ก.ส. เคยปฏิบัติมานั้น วิธีการและระเบียบปฏิบัติ ธ.ก.ส. ยึดแบบแผนตามข้อบังคับของ ธ.ก.ส. ว่าด้วยการให้เงินกู้

คุณสมบัติของผู้กู้

ตามข้อบังคับข้อ 7 ของ ธ.ก.ส. ได้วางระเบียบไว้ว่าผู้จะกู้เงินกับ ธ.ก.ส. ต้องขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้าของ ธ.ก.ส. ก่อนฉะนั้น ธ.ก.ส. จึงวางระเบียบเพื่อให้สอดคล้องกับข้อบังคับของ ธ.ก.ส. การขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้าของ ธ.ก.ส. ต้องมีคุณสมบัติดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีสัญชาติไทย
2. มีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปี
3. เป็นผู้มีอาชีพเกษตรกร
4. มีความชำนาญหรือได้รับการฝึกอบรมในการเกษตรมาแล้วพอควร
5. มีถิ่นที่อยู่ประกอบการเกษตรในท้องถิ่นดำเนินงานของสาขามาแล้วไม่ต่ำกว่า 1 ปี
6. ต้องเป็นผู้ก่อให้เกิดผลผลิตการเกษตรเพื่อขายในปีหนึ่ง ๆ เป็นมูลค่าพอสมควร
7. เป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต มีชื่อเสียงดี ขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพและรู้จักประหยัด
8. ไม่เป็นคนวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
9. ไม่เป็นบุคคลล้มละลายหรือมีหนี้สินล้นพ้นตัว
10. ไม่เคยถูกให้ออกจากการเป็นลูกค้าของ ธ.ก.ส.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เมื่อขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้าของ ธ.ก.ส. แล้ว สำหรับลูกค้ารายใหม่คุณสมบัติของผู้กู้ยืม
โครงการรับจำนำข้าวเปลือกคือ ต้องมีข้าวเปลือกและยุ้งฉางของตนเองโดยวางหลักเกณฑ์กับยุ้งฉาง
ไว้ดังนี้

1. ที่ตั้งของยุ้งฉางน้ำไม่ท่วม
2. ยานพาหนะเข้าไปยุ้งฉางได้สะดวก
3. อยู่ใกล้บ้านดูแลได้ง่าย
4. หลังคาไม่รั่ว
5. ฝาปิดมิดชิดไม่เป็นรู ป้องกันนกหนูได้
6. พื้นยุ้งฉางไม่กระดาน หรือพื้นซีเมนต์ หรือพื้นดินที่มีวัสดุปูพื้น

ต่อมา ปีการผลิต 2535/36 ธ.ก.ส. ได้ผ่อนคลายเป็นเกี่ยวกับยุ้งฉางเพราะปัญหาเกษตรกรหลาย
รายไม่สามารถจำนำข้าวได้ โดยสามารถยืมฉางข้าวคนอื่นเก็บรักษาข้าวได้และให้ใช้ได้ถุนบ้านหา
วัสดุสามารถป้องกันความชื้นได้ รongแล้วก็เป็นห้องเก็บรักษาข้าวแทนยุ้งฉางได้ หรืออาจจะเอา
ข้าวใส่กระสอบแล้วเก็บไว้บนบ้านก็ได้

ส่วนสถาบันเกษตรกร ธ.ก.ส. ได้วางระเบียบไว้ดังนี้

1. มีฉางและเครื่องตรวจสอบคุณภาพข้าวและเครื่องมือ
2. ไม่มีการทุจริตและข้อบกพร่อง ถ้ามีต้องได้รับการแก้ไขอยู่ในระดับเป็นที่พอใจของ
ธ.ก.ส.
3. มีความพร้อมและมีผลการดำเนินงานอยู่ในเกณฑ์ดีพอสมควร

ลักษณะและคุณภาพของข้าวเปลือกที่จะจำนำได้

1. ต้องเป็นข้าวเปลือกที่ผลิตได้ในฤดูการผลิตข้าวในปี ปีการผลิตนั้น ๆ
2. ในกรณีเกษตรกรรายคน ต้องเป็นข้าวเปลือกซึ่งเกษตรกรผู้จำนำเป็นเจ้าของและเป็น
ผลผลิตได้เองไม่ใช่ซื้อหรือยืมมาจากผู้อื่น สำหรับกรณีสถาบันเกษตรกร จะต้องเป็นข้าวซึ่ง
สถาบันเกษตรกรเป็นเจ้าของและรวบรวมมาจากสมาชิกเป็นส่วนใหญ่ ส่วนที่มีได้รวบรวมมาจาก
สมาชิก จะต้องเป็นข้าวที่รวบรวมมาจากเกษตรกรชาวนา ไม่ใช่มาจากพ่อค้าหรือเจ้าของที่ดิน
ผู้ให้เช่า และเงินทุนที่ใช้ในการรวบรวมข้าวเปลือกดังกล่าวนี้ จะต้องไม่ใช่เป็นเงินที่ได้มาจาก
กองทุนรวมเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรหรือจากกองทุนสงเคราะห์เกษตรกรหรือจากแหล่งอื่นใด
นอกจาก ธ.ก.ส.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. ต้องเป็นข้าวเปลือกที่มีคุณภาพดี ไม่เสียหายหรือเสื่อมคุณภาพ ไม่มีสิ่งเจือปนมาก และความชื้นไม่เกินร้อยละ 15 สามารถเก็บรักษาไว้ได้นานตลอดระยะเวลาที่จำหน่ายโดยไม่เสื่อมคุณภาพ

ขั้นตอนการจำหน่ายไถ่ถอนข้าวเปลือก

เป็นขั้นตอนในการปฏิบัติระหว่างเกษตรกรและพนักงานสินเชื่อ ก่อนจะทำการจำหน่ายข้าว จนกระทั่งจำหน่ายข้าวมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. สำหรับเกษตรกรที่เป็นลูกค้า ธ.ก.ส. อยู่แล้ว พนักงานสินเชื่อจะแจ้งให้หัวหน้ากลุ่มลูกค้าทุกกลุ่มร่วมประชุมเพื่อชี้แจงหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ให้ทราบแล้วมอบแบบรวบรวมเกษตรกรให้หัวหน้ากลุ่มไปชี้แจงสมาชิกแล้วนัดหมายวันที่จะคืนแบบรวบรวมเกษตรกรให้พนักงานสินเชื่อเพื่อจะได้ทราบว่าสมาชิกคนใดประสงค์จะจำหน่ายข้าว พร้อมกันนั้นถ้าเกษตรกรคนใดยังเป็นหนี้ค้างชำระอยู่ พนักงานสินเชื่อจะมอบหนังสือเตือนให้ไปพร้อมในคราวเดียวกัน ส่วนเกษตรกรที่ยังไม่ได้เป็นลูกค้า ธ.ก.ส. ให้ติดต่อเพื่อนบ้านหรือญาติพี่น้องเพื่อขอเข้ากลุ่ม ถ้าไม่มีให้รวบรวมเกษตรกรที่ยังไม่มีกลุ่มตั้งกลุ่มขึ้นใหม่ แล้วหัวหน้ากลุ่มติดต่อกับพนักงานสินเชื่อแล้วปฏิบัติตามขั้นตอนเช่นเดียวกัน

2. หลังจากหัวหน้ากลุ่มกับพนักงานสินเชื่อนัดหมายวันส่งมอบแบบรวบรวมเกษตรกรแล้ว พนักงานสินเชื่อจะนัดหมายวันเพื่อจะตรวจสอบยุ่งฉาง ปริมาณ และคุณภาพข้าวเปลือก โดยต้องมีความชื้นไม่เกินร้อยละ 15 ถึงจะจำหน่ายได้ หลังจากนั้นจัดทำเอกสารการกู้เงินและรับเงินกู้โดยพนักงานสินเชื่อต้องหมั่นดูแลนางข้าวอยู่เสมอ

สำหรับการไถ่ถอนข้าวเปลือก เมื่อเกษตรกรติดต่อกับผู้ซื้อข้าวเปลือกเรียบร้อยแล้วทั้งในเรื่องปริมาณที่จะขายและราคา หลังจากนั้นต้องแจ้งขออนุญาตต่อพนักงานสินเชื่อก่อน โดยจะขายทั้งหมดหรือเพียงบางส่วนก็ได้ โดยเมื่อขายเรียบร้อยแล้วจะชำระเงินกู้คืนพร้อมดอกเบี้ยเป็นบางส่วนหรือทั้งหมด จะชำระคืนทันทีหรือไม่ก็ได้ แต่ต้องไม่เกินวันที่กำหนดไว้ในสัญญาเงินกู้

การดำเนินงานของโครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือก

เนื่องจากข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจที่ประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศบริโภคเป็นอาหารหลักและยังเป็นอาชีพที่สำคัญของประเทศอีกด้วย โดยในปีการเพาะปลูก 2540/41 มีเกษตรกรปลูกข้าวนาปีถึง 56.96 ล้านไร่ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2542: 25) และปัญหาที่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวประสบอยู่เรื่อยมาจนถึงปัจจุบันคือ ปัญหาราคาข้าวตกต่ำในช่วงต้นฤดูการเก็บเกี่ยว เนื่องจากปริมาณเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้าวเปลือกในตลาดมีมากกว่าความต้องการของตลาด ด้วยเหตุนี้รัฐบาลจึงเล็งเห็นถึงปัญหาดังกล่าว จึงมอบหมายให้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ทั้งนี้ก็เพื่อชะลอไม่ให้ข้าวเปลือกทะลักเข้าสู่ตลาดในช่วงเวลาเดียวกันเป็นจำนวนมาก ๆ ซึ่งดำเนินการรับจำนำข้าวเปลือกของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรได้มีการดำเนินการมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สามารถแบ่งได้ 4 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 ก่อนปีการผลิต 2527/28 ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรดำเนินการ โดยให้เกษตรกรที่จะจำนำข้าวเปลือก จะต้องนำข้าวเปลือกที่จำนำมาเก็บไว้ยังฉางที่ทาง ธ.ก.ส. กำหนดวงเงินที่เกษตรกรสามารถกู้จากธนาคารเพื่อการนี้ เท่ากับร้อยละ 80 ของราคาประเมิน โดยเสียดอกเบี้ยในอัตราที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ มีระยะเวลาการจำนำไม่เกิน 6 เดือนนับจากวันกู้ และการเก็บข้าวเปลือกที่จำนำ โดยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรจะเป็นผู้เข้ายังฉาง และจ้างให้เกษตรกรเจ้าของยังฉางนั้นดูแลข้าวเปลือกเอง

ระยะที่ 2 ปีการผลิต 2527/28 ในช่วงนี้เป็นช่วงที่ราคาตกต่ำมาก รัฐบาลในสมัยนั้นได้มีมาตรการให้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรร่วมกับองค์การคลังสินค้า (อ.ค.ส.) และสำนักงานมาตรฐานสินค้า กระทรวงพาณิชย์ ดำเนินการรับจำนำข้าวเปลือกจากเกษตรกร โดยรัฐบาลเข้ามาชดเชยอัตราดอกเบี้ยและค่าเก็บรักษาให้แก่เกษตรกรบางส่วน โดยเกษตรกรที่จำนำข้าวเปลือกในปีการผลิต 2527/28 จะเสียดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7 และค่าเก็บรักษาข้าวเปลือกที่โรงสีตามโครงการในอัตรา 7.50 บาท/ตัน/เดือน กำหนดระยะเวลาการจำนำไม่เกิน 6 เดือนจากการดำเนินงานที่ผ่านมาไม่ได้รับความนิยมนอกจากเกษตรกรเท่าที่ควร เนื่องจากการจำนำข้าวเปลือกด้วยวิธีดังกล่าว เกษตรกรจะต้องเสียค่าใช้จ่ายค่อนข้างมากในการเก็บรักษา ค่าขนส่งข้าวเปลือกมายังยังฉางโรงสีในโครงการและดอกเบี้ยเงินกู้

ระยะที่ 3 เริ่มตั้งแต่ปีการผลิต 2529/30-2540/41 (ตารางที่ 4) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร โดยความเห็นชอบของรัฐบาลได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการรับจำนำมาเป็นการให้เกษตรกรเก็บข้าวเปลือกไว้ในยังฉางของตนเอง แล้วรวมกลุ่มกันจัดทำสัญญาเงินกู้เงินรับรองอย่างลูกหนี้ร่วมกัน โดยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรจะคิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 3 ต่อปีนับตั้งแต่วันถัดจากวันรับเงินกู้จนถึงวันครบกำหนดชำระ และกำหนดจำนวนเงินกู้ของผู้กู้แต่ละรายจากอัตราร้อยละ 90 ของราคาเป้าหมายนำ ในการนี้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จะเป็นผู้ว่าจ้างเกษตรกรข้างเคียงดูแลรักษาข้าวเปลือกของเกษตรกรที่นำมาจำนำแทนธนาคาร ซึ่งวิธีนี้เป็นที่ยอมรับของเกษตรกรเป็นอย่างมาก และเพื่อลดภาระดอกเบี้ยให้แก่เกษตรกร ซึ่งได้รับความเดือดร้อนจากระยะราคาข้าวเปลือกตกต่ำอยู่แล้วรัฐบาลจึงได้เข้ามารับประกันดอกเบี้ยแทนเกษตรกรบางส่วนหรือทั้งหมดในบางปี จึงทำให้เกษตรกรเพิ่มความนิยมในโครงการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4 ผลการรับจำนำข้าวเปลือกในโครงการรับจำนำข้าวเปลือกปีการผลิต 2527/28 -2541/42

ปีการผลิต	รับจำนำทั้งสิ้น				
	จำนวนผู้กู้ (ราย)	ปริมาณ ข้าวเปลือก (ตัน)	จำนวนเงิน (พันบาท)	จำนวน ข้าวเปลือก ต่อราย(ตัน)	จำนวนเงิน ผู้ต่อราย (บาท)
2527/28	12,547	90,467.00	201,732.20	7.20	16,078
2528/29	-	-	-	-	-
2529/30	360,269	2,275,939.00	3,809,556.70	6.30	10,574
2530/31	65,493	349,115.00	832,690.70	5.30	12,772
2531/32	76,295	517,277.00	1,295,033.60	6.80	16,974
2532/33	147,711	108,912.80	2,660,065.90	7.30	18,008
2533/34	142,297	798,357.60	2,238,763.80	5.60	15,733
2534/35	138,326	1,060,206.50	3,039,137.00	7.70	21,970
2535/36	465,744	3,383,324.00	10,550,210.00	7.30	22,652
2536/37	199,956	1,202,718.00	3,664,220.00	6.00	18,325
2537/38	211,409	1,402,931.00	4,229,400.00	6.60	20,000
2538/39	181,999	1,182,259.00	3,938,743.00	6.50	21,642
2539/40	123,876	865,141.00	2,968,766.00	7.00	23,966
2540/41	111,107	786,363.00	2,938,730.00	7.10	26,450
2541/42	115,335	677,278.00	3,262,777.00	5.90	28,290

ที่มา: (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2542)

มากขึ้น ซึ่งผลจากการที่เกษตรกรกระชอลการขายข้าวในช่วงต้นฤดูเป็นจำนวนมาก จึงทำให้ระดับราคาข้าวเปลือกมีแนวโน้มสูงขึ้น และสามารถบรรเทาความเดือดร้อนของเกษตรกรไปได้ แต่เนื่องจากข้าวเปลือกเป็นผลผลิตทางการเกษตรจึงต้องมีการเสียหายในการเก็บรักษา เช่น จากนก หนู ความชื้น ฯลฯ ตลอดเวลาราคาข้าวเปลือกที่มีราคาต่ำหรือใกล้เคียงกับราคาที่จำนำและดอกเบี้ยที่ต้องเสีย จึงเป็นเหตุให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรกรที่จำนำข้าวเปลือกคุณภาพต่ำไม่มาไถ่ถอนข้าวเปลือกที่จำนำไว้ ประกอบกับข้าวเปลือกบางส่วนเก็บไว้นานเสื่อมคุณภาพ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ดังนั้น เพื่อป้องกันการเสียหายอันเกิดจากข้าวเสื่อมคุณภาพและไม่ให้เกิดผลกระทบต่อราคาข้าวเปลือกนาปรังที่กำลังออกสู่ตลาด ตลอดจนข้าวเปลือกนาปีฤดูกาลผลิตใหม่ออกสู่ตลาด รัฐบาลจึงได้มอบหมายให้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรดำเนินการระบายข้าวเปลือกที่เกษตรกรและสถาบันเกษตรกรจําหน่ายไว้กับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร โดยให้ธนาคารรับซื้อเองในราคาร้อยละ 90 ของราคาเป้าหมายของข้าวเปลือกแต่ละชนิด สีแปรสภาพเป็นข้าวหนึ่ง ตามอัตราที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรกำหนด (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2535) แล้วจัดจําหน่ายให้กับองค์การตลาดเพื่อเกษตรกร (อ.ต.ก.)

ระยะที่ 4 เป็นระยะปัจจุบัน เริ่มตั้งแต่ปีการผลิต 2541/42 (ตารางที่ 4) ด้วยคณะกรรมการนโยบายข้าว (กนข.) และคณะกรรมการนโยบายและมาตรการช่วยเหลือเกษตรกร (คชก.) ได้มีมติให้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเป็นหน่วยงานในการ รับจําหน่ายข้าวเปลือกนาปี เฉพาะจากเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรที่มีฐานะที่มั่นคงแข็งแรงเป็นของตนเองเท่านั้น โดยกำหนดวงเงินกู้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 90 เป็นร้อยละ 95 ของราคาเป้าหมายของข้าวเปลือกตามชนิดและคุณภาพของข้าวเปลือก โดยเงินทุนที่ใช้ดำเนินงานตามโครงการรับจําหน่ายข้าวเปลือก ธ.ก.ส.จะใช้งบเงินกู้จากสถาบันการเงินของรัฐบาลหรือแหล่งอื่นที่รัฐบาลเห็นสมควร โดยรัฐบาลค้ำประกันการกู้เงินดังกล่าวเต็มจํานวนและค่าใช้จ่ายในการรับจําหน่าย ได้แก่ ค่าชดเชยดอกเบี้ยเงินกู้ ซึ่งเท่ากับผลต่างระหว่างดอกเบี้ยเงินกู้ที่ ธ.ก.ส. กู้เพื่อการนี้จากสถาบันการเงิน รวมกับค่าใช้จ่ายดำเนินการของ ธ.ก.ส. ร้อยละ 4 หักด้วยดอกเบี้ยเงินกู้ในส่วนที่เกษตรกรและสถาบันเกษตรกรผู้กู้ชำระร้อยละ 3 ซึ่งรัฐบาลจะต้องรับภาระเป็นผู้จ่าย

แผนการระบายข้าวเปลือกจําหน่าย ของ ธ.ก.ส.

1. ประสานงานกับผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการขายข้าวเปลือกจําหน่ายขึ้นคณะหนึ่ง ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักงาน ธ.ก.ส. จังหวัด เกษตรจังหวัด พาณิชย์จังหวัด และสำนักงานกรมการค้าภายในจังหวัดที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำหน้าที่จัดหาผู้รับซื้อกำหนดสถานที่รับซื้อ กำหนดราคาข้าวเปลือกที่จะรับซื้อ รวมทั้งกำหนดภาระหน้าที่อื่น ๆ ที่จําเป็น ทั้งนี้ในการกำหนดราคาข้าวเปลือก ให้คณะกรรมการหรือร่วมกับผู้รับซื้อด้วย

2. ตรวจสอบเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรผู้จําหน่ายข้าวเปลือกในรายที่ยังไม่ไถ่ถอนจําหน่ายและมีข้าวเปลือกจําหน่ายคงเหลืออยู่ครบตามจํานวนที่จําหน่ายไว้กับธนาคาร หรือมีข้าวเปลือกคงเหลืออยู่บางส่วนว่าอยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะได้รับการชดเชย โดยพิจารณาจากหลักเกณฑ์ดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.1 เป็นการขายข้าวเปลือกจําหน่ายให้แก่ผู้รับซื้อรายที่คณะกรรมการตามข้อ 1. ได้กำหนดไว้ ทั้งนี้เพื่อให้ธนาคารมีข้อมูลและสามารถตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่จะนำไปขอเบิกเงินชดเชยจากรัฐบาลได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น

2.2 เป็นการขายข้าวเปลือกจําหน่ายหลังจากวันครบกำหนดการไถ่ถอน

2.3 เป็นการขายข้าวเปลือกแล้วขาดทุนกล่าวคือ ราคาข้าวเปลือกต่อตันที่ขายได้ต่ำกว่าร้อยละ 95 ของราคาเป้าหมายนำของข้าวเปลือกชนิดที่จําหน่ายรวมกับดอกเบี้ยที่ผู้กู้ต้องชำระให้แก่ธนาคารตั้งแต่วันถัดจากวันรับเงินกู้จนถึงวันที่ขายข้าวเปลือกจําหน่ายของผู้กู้นั้นเสร็จสิ้นเฉลี่ยต่อตัน

2.4 ผู้มีสิทธิได้รับเงินชดเชยจะได้รับเงินชดเชยต่อตัน ดังนี้ เงินชดเชยต่อตันเท่ากับ ร้อยละ 95 ของราคาเป้าหมายนำของข้าวเปลือกชนิดที่จําหน่ายรวม รวมกับดอกเบี้ยเงินกู้ที่ผู้กู้ต้องชำระให้แก่ ธ.ก.ส. ตั้งแต่วันถัดจากวันรับเงินกู้จนถึงวันที่ขายข้าวเปลือกจําหน่ายของผู้กู้นั้นเสร็จสิ้นเฉลี่ยต่อตัน หักด้วยราคาข้าวเปลือกต่อตันที่ขายได้

3.ชี้แจงวิธีการขายข้าวเปลือกจําหน่ายให้ผู้ทราบ

4. ประสานงานกับผู้กู้เพื่อกำหนดแผนการขนข้าวเปลือกไปขายยังสถานที่รับซื้อที่กำหนดไว้ในการขายข้าวเปลือกที่ ธ.ก.ส. รับจําหน่ายจะกำหนดให้มีพยานการขายซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านประจำจุดรับซื้ออย่างน้อย 1 คน

5. รัฐบาลจะชดเชยค่าใช้จ่ายในการจัดการขายข้าวเปลือกให้แก่ธนาคารในอัตราเฉลี่ยไม่เกินตันละ 250 บาท ดังนั้น ในการขายข้าวเปลือกหลังวันครบกำหนดการไถ่ถอน ธนาคารจะเป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่ายในการขายข้าวเปลือกของผู้กู้ทั้งสิ้น เช่น ค่าขนส่ง ค่ากรรมกรขนข้าวเปลือก ค่าจ้างน้ำหนักและค่าพยานการซื้อขาย เป็นต้น ทั้งนี้ ต้องไม่เกินตันละ 250 บาท โดยธนาคารเป็นผู้จ่ายค่าใช้จ่ายดังกล่าวไปก่อน แล้วจะไปขอเบิกเงินชดเชยจากรัฐบาลในภายหลัง

ปัญหาและอุปสรรคของโครงการรับจําหน่ายข้าวเปลือก

ปัญหาในทางปฏิบัตินั้นมีอยู่มากในแต่ละปีที่มีโครงการรับจําหน่ายข้าวเปลือกก็ได้มีการปรับปรุงเรื่อยมาจนกระทั่งถึงปีปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานในส่วนของ ธ.ก.ส. และปัญหาในส่วนของเกษตรกรผู้จําหน่ายจากอดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งจะอธิบายและสรุปได้ดังนี้

ปัญหาในส่วนของ ธ.ก.ส.

1. ระยะเวลาดำเนินงานบางปี เป็นโครงการเร่งรัดเกินไป ธ.ก.ส. มีเวลาเตรียมการโครงการรับจำนำข้าวเปลือกเพียงไม่กี่วัน ทำให้เกษตรกรบางส่วนขายข้าวเปลือกไปแล้วประกอบกับเครื่องมือเครื่องใช้ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับพนักงานใช้ในการตรวจวัดความชื้นของข้าวเปลือกและเครื่องบดแยกชนิดของข้าวเปลือกไม่เพียงพอ ไม่สามารถดำเนินการได้ทันความต้องการของเกษตรกร

2. ภายใต้งานดำเนินงานในแต่ละปี ในเวลาจำกัดนี้ ธ.ก.ส. ไม่สามารถระดมกำลังพนักงานซึ่งปฏิบัติหน้าที่ตามปกติมาช่วยโครงการนี้ได้อย่างเต็มที่และเมื่อถอนกำลังพนักงานจากงานประจำมาปฏิบัติงานรับจำนำข้าวเปลือก เป็นผลให้ประสิทธิผลของงานประจำลดลง

แนวทางการแก้ไขในบางปี ได้มีการว่าจ้างบุคคลภายนอกเป็นลูกจ้างชั่วคราวเพื่อช่วยเหลืองานโครงการรับจำนำข้าวเปลือก

ปัญหาในส่วนของเกษตรกรผู้จำนำข้าวเปลือก

1. เกษตรกรส่วนมากยังขาดแคลนยุงฉางสำหรับเก็บรักษาข้าวเปลือก ทำให้ต้องรีบขายข้าวเปลือกในต้นฤดูการเก็บเกี่ยวเสร็จหรือต้องเก็บข้าวเปลือกในฉางรวมจะเป็นปัญหาของเกษตรกรที่นำข้าวเปลือกเข้าเก็บในฉางไม่พร้อมกัน ทำให้เกษตรกรบางรายต้องรอเบิกรับเงินกู้จนกว่าสมาชิกในกลุ่มของตนจะนำข้าวเข้าเก็บในยุงฉางครบถ้วนขณะเดียวกันการตรวจสอบปริมาณและความชื้นของข้าวเปลือกของเกษตรกรแต่ละรายของธนาคารเป็นไปด้วยความยากลำบาก

แนวทางการแก้ไข ธ.ก.ส. ได้ให้ความช่วยเหลือทางด้านเงินทุนแก่เกษตรกรสำหรับสร้างยุงฉางเก็บข้าวเปลือกของตนเอง โดยได้ประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรเห็นถึงข้อดีและประโยชน์จะเกิดแก่เกษตรกรในการนำข้าวเปลือกมาจำนำไว้กับ ธ.ก.ส.

2. เกษตรกรในหลายท้องที่ประสบปัญหาเรื่องตลาดข้าวเปลือกเมื่อจะไถ่จำนำตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ทั้งนี้ เพราะผู้ซื้อมักจะจำกัดอยู่เฉพาะในท้องถิ่น ซึ่งจะกดราคาข้าวเปลือกได้

แนวทางแก้ไขปัญหานี้ ธ.ก.ส. ได้ใช้หลายมาตรการประกอบกัน โดยอาศัยหลักการให้ผู้ซื้อและผู้ขายได้มีโอกาสพบกันโดยตรงที่จะไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลางได้แก่ การจัดตลาดนัดข้าวเปลือกในจุดที่มีการจำนำข้าวเปลือกมากแต่ผู้ซื้อมีน้อย การรวบรวมข้าวเปลือกไปจำหน่ายยังฉางข้าวของ ธ.ก.ส. ที่ท่าข้าวกำนันทรง การติดต่อผู้ซื้อข้าวเปลือกจากโรงสีใหญ่ในส่วนกลางออกไปรับซื้อข้าวเปลือกในท้องถิ่น และท้ายที่สุดคือ การสร้างตลาดกลางข้าวเปลือกเพิ่มขึ้นในเขตภาคกลาง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

และภาคตะวันออกเฉียงเหนือในลักษณะเช่นเดียวกับทำข้าวกำนันทรง (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2530)

3. เกษตรกรปลูกข้าวที่มีคุณภาพต่ำไม่เป็นที่ต้องการของตลาดผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ และนำข้าวเหนียวซึ่งเป็นข้าวที่ผู้บริโภคในประเทศเป็นหลักมาจำหน่ายเป็นจำนวนมาก ทำให้มีปัญหาเรื่องราคาไม่ดีเท่าที่ควร หรืออาจจะไม่คุ้มค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ของเกษตรกรที่เกิดขึ้นจากการจำหน่ายข้าวเปลือก

แนวทางแก้ไขกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จะต้องพยายามนำข้าวพันธุ์ดีเปลี่ยนให้เกษตรกรปลูกแทนซึ่งจะมีเงินทุนจาก ธ.ก.ส. สนับสนุนเป็นค่าใช้จ่ายในการผลิตรวมทั้งขยายโครงการผลิตข้าวพันธุ์ดีเพื่อการส่งออกให้กว้างขวางออกไปยิ่งขึ้น

โครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปีของรัฐบาล ปีการผลิต 2542/43

ด้วยคณะกรรมการนโยบายข้าว (กนข.) และคณะกรรมการนโยบายและมาตรการช่วยเหลือเกษตรกร (คชก.) ในการประชุมเมื่อวันที่ 28 กันยายน พ.ศ. 2542 ได้มีมติให้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเป็นหน่วยงานในการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต 2542/43 เฉพาะจากเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรที่มีอยู่จนมั่นคงแข็งแรงเป็นของตนเองเท่านั้น โดยเริ่มรับจำนำตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542 เป็นต้นไป

การดำเนินงานรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต 2542/43 มีสาระสำคัญโดยสรุป ดังนี้

1. เป้าหมายดำเนินการ

1.1 พื้นที่ดำเนินการรวม 67 จังหวัด

1.2 รับจำนำข้าวเปลือกจากเกษตรกรประมาณ 325,000 ครัวเรือน และสถาบันเกษตรกรประมาณ 400 สถาบัน

1.3 ปริมาณข้าวเปลือกที่รับจำนำประมาณ 2.50 ล้านตัน

1.4 วงเงินสินเชื่อเพื่อการนี้กำหนดไว้ประมาณ 14,725 ล้านบาท

2. ราคารับจำนำข้าวเปลือก

ธนาคารรับจำนำข้าวเปลือกในอัตราร้อยละ 95 ของราคาเป้าหมายของข้าวเปลือกตามชนิดคุณภาพข้าวเปลือก ดังนี้ (ตารางที่ 5)

สำหรับข้าวเปลือกชนิดอื่นหรือที่มีคุณภาพต่ำกว่าข้าวเปลือกเจ้าชนิด 25 เปอร์เซ็นต์ ให้กำหนดจำนวนเงินกู้จากอัตราร้อยละ 95 ของราคาตลาดที่ซื้อขายในขณะนั้น โดยถือราคาหน้าโรงสี

ตารางที่ 5 ราคารับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต 2542/43 (บาท/ตัน)

ชนิดข้าวเปลือก	ราคาเป้าหมาย ของข้าวเปลือก	ราคารับจำนำ = ร้อยละ 95 ของราคาเป้าหมายของ ข้าวเปลือก
ข้าวเปลือกเจ้าหอมมะลิ	6,840	6,495
กลุ่มข้าวเจ้าหอมคุณภาพดี		
ข้าวเปลือกเจ้า 100 เปอร์เซ็นต์	5,560	5,280
ข้าวเปลือกเจ้า 5 เปอร์เซ็นต์	5,460	5,185
กลุ่มข้าวเปลือกเจ้าคุณภาพปานกลาง		
ข้าวเปลือกเจ้า 10 เปอร์เซ็นต์	5,260	4,995
ข้าวเปลือกเจ้า 15 เปอร์เซ็นต์	5,160	4,900
กลุ่มข้าวเปลือกเจ้าคุณภาพต่ำ		
ข้าวเปลือกเจ้า 25 เปอร์เซ็นต์	4,960	4,710
กลุ่มข้าวเปลือกเหนียว		
ข้าวเปลือกเหนียวเมล็ดยาว	6,200	5,890
ข้าวเปลือกเหนียวเมล็ดคละ	5,900	5,605

ที่มา: (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2542)

ที่มีการซื้อขายมากเป็นเกณฑ์กำหนด กรณีราคาตลาดสูงกว่าราคาเป้าหมายของข้าวเปลือกเจ้าชนิด 25 เปอร์เซ็นต์ ให้รับจำนำได้ไม่เกินร้อยละ 95 ของราคาเป้าหมายของข้าวเปลือกเจ้าชนิด 25 เปอร์เซ็นต์

3. ระยะเวลาการรับจำนำข้าวเปลือกและการชำระคืนเงินกู้

3.1 สำหรับภาคอื่น ๆ ยกเว้นภาคใต้ เริ่มรับจำนำตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542 ถึงวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2543

3.2 ภาคใต้ เริ่มรับจำนำตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2543 ถึงวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2543

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.3 ให้ผู้จำหน่ายได้ถอนข้าวเปลือกจำหน่ายและชำระคืนเงินกู้ให้เสร็จสิ้นภายใน 5 เดือนนับจากเดือนที่รับจำหน่าย เมื่อครบกำหนดระยะเวลาการได้ถอนจำหน่ายแล้ว จะไม่มีการขยายระยะเวลาการรับจำหน่ายออกไปอีก

4. อัตราดอกเบี้ยเงินกู้

ธนาคารนาระบบ Rebate Credit มาปรับใช้กับผู้กู้เงินตามโครงการ ดังนี้

4.1 กรณีที่ผู้กู้เงินตามโครงการนี้ปฏิบัติตามเงื่อนไขของโครงการ และสามารถชำระคืนเงินกู้ภายในกำหนดระยะเวลาตามโครงการ ธนาคารจะคิดดอกเบี้ยเงินกู้ในอัตราร้อยละ 3 ต่อปี

4.2 กรณีที่ผู้กู้เงินตามโครงการไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขของโครงการ และหรือไม่ชำระหนี้เงินกู้ตามที่กำหนดไว้ในสัญญาเงินหรือหนังสือเรียกคืนเงินกู้ ธนาคารจะคิดดอกเบี้ยในอัตรากวดตามข้อบังคับ นับถัดจากวันรับเงินกู้และให้เรียกดอกเบี้ยเพิ่มในอัตราร้อยละ 3 ต่อปี นับถัดจากวันถึงกำหนดในสัญญาหรือหนังสือเรียกคืนเงินกู้จนกว่าจะชำระคืนเสร็จ

5. การชดเชยภาระขาดทุนจากการขายข้าวเปลือกที่จำหน่าย

คณะกรรมการนโยบายข้าว (กนข.) กำหนดหลักปฏิบัติไว้ ดังนี้

1. ราคาจำหน่ายเป็นราคาประกันขั้นต่ำ
2. กองทุนเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรจะจ่ายเงินชดเชยภาระขาดทุนจากการขาย

ข้าวเปลือกจำหน่ายให้แก่ผู้รายที่ขายข้าวเปลือกที่จำหน่ายหลังสิ้นสุดระยะเวลาการจำหน่ายแล้วได้ราคาต่อตันต่ำกว่าร้อยละ 95 ของราคาเป้าหมายของข้าวเปลือกพร้อมกับดอกเบี้ยต่อตัน ที่ผู้กู้จะต้องชำระให้แก่ ธ.ก.ส. เพื่อผู้กู้จะได้ชำระคืนเงินกู้ให้แก่ ธ.ก.ส. ได้เสร็จสิ้น ทั้งนี้ กนข. จะได้กำหนดวงเงินชดเชยภาระขาดทุนจากการขายข้าวเปลือกจำหน่ายอีกครั้งหนึ่งเมื่อเกิดภาวะการณ์ดังกล่าวข้างต้น

บทที่ 3

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปริมาณการนำเข้าข้าวเปลือกของเกษตรกร

ปริมาณการนำเข้าข้าวเปลือกของเกษตรกรกับโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในแต่ละปีมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดเจน การศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปริมาณการนำเข้าข้าวเปลือกของเกษตรกรในโครงการรับจำนำข้าวเปลือกจึงเป็นเรื่องที่ควรจะศึกษาเพื่อที่จะเป็นแนวทางกับโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในปีต่อ ๆ ไป

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปริมาณการนำเข้าข้าวเปลือกของเกษตรกร อาจจะมีทั้งปัจจัยเชิงปริมาณและปัจจัยเชิงคุณภาพ แต่ในการวิเคราะห์ครั้งนี้จะทำการศึกษาเฉพาะปัจจัยเชิงปริมาณที่ คาดว่าจะมีความสำคัญและมีผลกระทบต่อปริมาณการนำเข้าข้าวเปลือก คือ ราคารับจำนำข้าวเปลือก ราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรขายได้หลังฤดูการเก็บเกี่ยว ปริมาณผลผลิตของข้าวเปลือกนาปี และรายได้จากการขายข้าวเปลือกในปีที่ผ่านมา ซึ่งข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์เป็นข้อมูลอนุกรมเวลาตั้งแต่ปีการผลิต 2531/32-2540/41 ปัจจัยที่น่ามาวิเคราะห์ มีดังนี้

ราคารับจำนำข้าวเปลือก

ราคารับจำนำข้าวเปลือก หมายถึง ราคาที่ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือก กำหนดเป็นราคาขั้นต่ำที่น่าจะใช้เป็นอัตราเงินกู้สำหรับเกษตรกรที่นำข้าวเปลือกมาจำนำกับโครงการรับจำนำข้าวเปลือก

ราคารับจำนำข้าวเปลือก คาดว่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการตัดสินใจของเกษตรกรที่จะนำข้าวเปลือกมาจำนำกับโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณข้าวเปลือกที่เกษตรกรนำมาจำนำกับราคารับจำนำข้าวเปลือก คาดว่าน่าจะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ ถ้าราคารับจำนำข้าวเปลือกมีราคาสูงพอสำหรับการตัดสินใจของเกษตรกร ก็จะทำให้เกษตรกรนำข้าวเปลือกมาจำนำกับโครงการรับจำนำข้าวเปลือก แต่ถ้าราคารับจำนำข้าวเปลือกต่ำเกินความพอใจของเกษตรกรก็จะทำให้เกษตรกรไม่นำข้าวเปลือกมาจำนำกับโครงการรับจำนำข้าวเปลือก

ในส่วนของกรวิเคราะห์ ใช้ราคาจำนำข้าวเปลือกเฉลี่ยของข้าวเปลือกเจ้านาปี 100 เปอร์เซ็นต์ 5 เปอร์เซ็นต์ 10 เปอร์เซ็นต์ 15 เปอร์เซ็นต์ 25 เปอร์เซ็นต์ และข้าวเปลือกเหนียวยาว เพราะส่วนมากเกษตรกรจะนำข้าวเปลือกชนิดดังกล่าวจำนำเป็นส่วนใหญ่ (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2538)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ราคารับจำหน่ายข้าวเปลือกในปีการผลิต 2531/32-2532/33 ใช้อัตราร้อยละ 80 ของราคาตลาดหรือราคาประเมิน และในปีการผลิต 2533/34-2540/41 ใช้อัตราร้อยละ 90 ของราคาเป้าหมายหรือราคาที่ใช้เป็นฐานหรือราคาขั้นต่ำ (ตารางที่ 6)

ราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรขายได้หลังฤดูกาลเก็บเกี่ยว

ราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรขายได้หลังฤดูกาลเก็บเกี่ยว เป็นปัจจัยหนึ่งที่คาดว่าจะน่าจะเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปริมาณการจำหน่ายข้าวเปลือกของเกษตรกร เพราะว่าการราคาข้าวเปลือกในแต่ละปีนั้นมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการจะนำข้าวเปลือกไปจำหน่ายกับโครงการรับจำนำข้าวเปลือก

ความสัมพันธ์ระหว่างราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรขายได้หลังฤดูกาลเก็บเกี่ยวกับปริมาณการจำหน่ายข้าวเปลือกของเกษตรกร คาดว่าน่าจะเป็นไปในทิศทางตรงกันข้ามกัน คือ ถ้าราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรขายได้หลังฤดูกาลเก็บเกี่ยวสูง จะทำให้เกษตรกรตัดสินใจขายข้าวเปลือกแทนที่จะนำข้าวเปลือกมาจำหน่ายกับโครงการรับจำนำข้าวเปลือก และถ้าราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรขายได้หลังฤดูกาลเก็บเกี่ยวต่ำ จะทำให้เกษตรกรตัดสินใจจำหน่ายข้าวเปลือกแทนการขายข้าวเปลือก

ในส่วนของการวิเคราะห์ จะใช้ราคาข้าวเปลือกในปีที่เกษตรกรขายได้ จะแสดงไว้ในตารางต่อไป (ตารางที่ 7)

ปริมาณผลผลิตของข้าวเปลือกนาปี

ปริมาณผลผลิตของข้าวเปลือกนาปี เป็นปัจจัยหนึ่งที่คาดว่าจะน่าจะเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปริมาณการจำหน่ายข้าวเปลือกของเกษตรกร เพราะในแต่ละปีปริมาณการผลิตข้าวนาปีมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการจะนำข้าวเปลือกไปจำหน่ายกับโครงการรับจำนำข้าวเปลือก

ความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณการจำหน่ายข้าวเปลือกกับปริมาณผลผลิตข้าวนาปี คาดว่าน่าจะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ ถ้าปริมาณผลผลิตข้าวนาปีมีปริมาณมาก ปริมาณการจำหน่ายข้าวเปลือกของเกษตรกรก็จะมากขึ้นด้วย ขณะเดียวกันถ้าปริมาณผลผลิตข้าวนาปีมีปริมาณน้อย ปริมาณการจำหน่ายข้าวเปลือกของเกษตรกรก็จะน้อยไปด้วย

ตารางที่ 6 วงเงินกู้ยืมข้าวเปลือกต่อตัน ปีการผลิต 2531/32-2540/41 (บาท/ตัน)

ชนิดข้าว	ปี 2531/32		ปี 2532/33		ปี 2533/34		ปี 2534/35		ปี 2535/36	
	ราคาตลาด	ราคาจำนำ ¹	ราคาตลาด	ราคาจำนำ ¹	ราคาเป้าหมาย	ราคาจำนำ ²	ราคาเป้าหมาย	ราคาจำนำ ²	ราคาเป้าหมาย	ราคาจำนำ ²
ข้าวเจ้า 100 เปอร์เซ็นต์	4,419	3,535	4,202	3,362	3,900	3,510	4,050	3,654	4,200	3,780
ข้าวเจ้า 5 เปอร์เซ็นต์	4,171	3,337	3,885	3,108	3,800	3,420	4,000	3,600	4,100	3,690
ข้าวเจ้า 10 เปอร์เซ็นต์	3,930	3,144	3,683	2,946	3,700	3,330	3,900	3,510	4,000	3,600
ข้าวเจ้า 15 เปอร์เซ็นต์	3,820	3,056	3,593	2,874	3,600	3,240	3,800	3,420	3,900	3,510
ข้าวเจ้า 25 เปอร์เซ็นต์	3,735	2,988	3,355	2,684	3,500	3,150	3,600	3,240	3,800	3,420
ข้าวเหนียวขาว	3,405	2,724	3,168	2,534	3,500	3,150	3,300	2,970	3,450	3,105
ข้าวเหนียวสั้น	3,270	2,616	2,972	2,378	3,200	2,880	3,000	2,700	3,150	2,835

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ชนิดข้าว	ปี 2536/37		ปี 2537/38		ปี 2538/39		ปี 2539/40		ปี 2540/41	
	ราคาที่ใช้ เป็นฐาน	ราคาจำหน่าย ¹	ราคาที่ใช้ เป็นฐาน	ราคาจำหน่าย ²	ราคาขั้นต่ำ	ราคาจำหน่าย ²	ราคาเป้าหมาย	ราคาจำหน่าย ²	ราคาเป้าหมาย	ราคาจำหน่าย ²
ข้าวเจ้า 100 เปอร์เซ็นต์	4,000	3,600	4,045	3,640	4,400	3,960	4,600	4,140	4,640	4,175
ข้าวเจ้า 5 เปอร์เซ็นต์	3,900	3,510	3,945	3,550	4,300	3,870	4,500	4,050	4,540	4,085
ข้าวเจ้า 10 เปอร์เซ็นต์	3,700	3,330	3,745	3,370	4,100	3,690	4,300	3,870	4,340	3,905
ข้าวเจ้า 15 เปอร์เซ็นต์	3,600	3,240	3,645	3,280	4,000	3,600	4,200	3,780	4,240	3,815
ข้าวเจ้า 25 เปอร์เซ็นต์	3,400	3,060	3,445	3,100	3,800	3,420	4,000	3,600	4,040	3,635
ข้าวเหนียวขาว	3,450	3,105	3,495	3,145	3,850	3,460	4,200	3,780	4,730	4,255
ข้าวเหนียวสั้น	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

หมายเหตุ ¹ ราคาจำหน่าย (อัตราเงินกู้) จำนวนร้อยละ 80 ของราคาตลาด

² ราคาจำหน่าย (อัตราเงินกู้) จำนวนร้อยละ 90 ของราคาเป้าหมาย

ที่มา: (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2542)

ตารางที่ 7 ราคาข้าวเปลือกนาปีที่เกษตรกรขายได้หลังฤดูการเก็บเกี่ยว ปีการผลิต 2531/32-2540/41 (บาท/เกวียน)

ปีการผลิต	ราคาข้าวเปลือก
2531/32	3,934
2532/33	3,662
2533/34	3,575
2534/35	3,866
2535/36	3,395
2536/37	3,818
2537/38	3,810
2538/39	4,830
2539/40	5,634
2540/41	6,973

ที่มา: (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2542)

ในส่วนของการวิเคราะห์ จะใช้ปริมาณผลผลิตข้าวนาปีในแต่ละปีเป็นข้อมูลอนุกรมเวลา ตั้งแต่ปีการผลิต 2531/32-2540/41 นำมาวิเคราะห์ร่วมกับปัจจัยอื่นๆ สำหรับปริมาณการผลิตข้าว นาปีแสดงไว้ใน (ตารางที่ 8)

รายได้จากการขายข้าวเปลือกในปีที่ผ่านมา

รายได้จากการขายข้าวเปลือกในปีที่ผ่านมา คาดว่าน่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลกระทบต่อ ปริมาณการจำหน่ายข้าวเปลือกของเกษตรกร เพราะรายได้ของเกษตรกรบ่งบอกถึงความเป็นอยู่ ถ้ารายได้ จากการขายข้าวในปีที่ผ่านมา มีรายได้มากพอก็จะทำให้เกษตรกรไม่นำข้าวเปลือกมาจำหน่ายกับโครงการ รับจำหน่ายข้าวเปลือก และถ้ารายได้จากการขายข้าวเปลือกในปีที่ผ่านมาต่ำไม่พอกับที่เป็นอยู่ เกษตรกร ก็จะหันมาจำหน่ายข้าวเปลือกกับโครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือกเพื่อรอให้ราคาข้าวเปลือกสูงขึ้น ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้จากการขายข้าวเปลือกในปีที่ผ่านมา กับปริมาณการจำหน่ายข้าวเปลือก ของเกษตรกร คาดว่าน่าจะเป็นไปในทิศทางตรงกันข้าม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในส่วนของการวิเคราะห์ จะใช้รายได้จากการขายข้าวเปลือกรวมในปีที่ผ่านมา ปีการผลิต 2530/31-2539/40 (ตารางที่ 9)

ตารางที่ 8 ข้างนาปี: เนื้อที่ ผลิตผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ ปีการผลิต 2531/32-2540/41

ปีการผลิต	เนื้อที่เพาะปลูก (1,000 ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (1,000 ไร่)	ผลผลิต (1,000 ตัน)	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กิโลกรัม)
2531/32	59,372	56,648	17,882	316
2532/33	59,195	57,177	18,477	323
2533/34	58,205	51,303	14,902	290
2534/35	55,177	52,202	17,518	336
2535/36	56,295	53,199	17,302	325
2536/37	56,153	50,002	16,483	330
2537/38	56,373	51,844	18,161	350
2538/39	57,407	51,048	17,729	347
2539/40	57,291	51,577	17,782	345
2540/41	56,958	54,874	18,789	342

ที่มา: (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2542)

ตารางที่ 9 รายได้จากการขายข้าวเปลือก ปีการผลิต 2530/31-2539/40 (ล้านบาท)

ปีการผลิต	รายได้จากการขายข้าวเปลือก
2530/31	69,364.80
2531/32	84,626.70
2532/33	74,761.00
2533/34	62,032.30
2534/35	77,683.20
2535/36	65,447.30
2536/37	68,752.00
2537/38	81,425.10
2538/39	104,884.20
2539/40	123,317.30

ที่มา: (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2542)

เอกสารนี้เป็นเอกสารสงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 4

แบบจำลองที่ใช้และผลการวิเคราะห์

ในบทนี้จะประกอบไปด้วย 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ ส่วนที่เป็นแบบจำลองที่ใช้ในการวิเคราะห์ และส่วนที่เป็นผลการวิเคราะห์ ซึ่งจะแสดงถึงผลที่ได้จากการทำการศึกษาในครั้งนี้

แบบจำลองที่ใช้ในการวิเคราะห์

แบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปริมาณการจำหน่ายข้าวเปลือกของเกษตรกรในโครงการรับจำนำข้าวเปลือก

$$Q_t = f(PX_t, PR_t, Y_t, R_{t-1}, E_t)$$

โดยกำหนดให้

- Q_t = ปริมาณข้าวเปลือกของเกษตรกรที่จำหน่ายในโครงการรับจำนำข้าวเปลือกปีที่ t มีหน่วยเป็น ตัน
- PX_t = ราคารับจำนำข้าวเปลือก ปีที่ t มีหน่วยเป็น บาท
- PR_t = ราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรขายได้หลังฤดูการเก็บเกี่ยวปีที่ t มีหน่วยเป็น บาท
- Y_t = ปริมาณผลผลิตข้าวนาปี ปีที่ t มีหน่วยเป็น พันตัน
- R_{t-1} = รายได้จากการขายข้าวเปลือกในปีที่ $t-1$ มีหน่วยเป็น บาท
- E_t = error term

แบบจำลองนี้แสดงถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปริมาณการจำหน่ายข้าวเปลือกของเกษตรกร โดยกำหนดให้ปริมาณการจำหน่ายข้าวเปลือกของเกษตรกร (Q_t) ขึ้นอยู่กับตัวแปรต่าง ๆ ได้แก่ ราคารับจำนำข้าวเปลือก (PX_t) ราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรขายได้หลังฤดูการเก็บเกี่ยว (PR_t) ปริมาณผลผลิตข้าวนาปี (Y_t) และรายได้จากการขายข้าวเปลือกในปีที่ผ่านมา (R_{t-1}) โดยที่ปริมาณการจำหน่ายข้าวเปลือกของเกษตรกรมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับราคารับจำนำข้าวเปลือก ($\frac{\partial Q_t}{\partial PX_t} > 0$) ส่วน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปริมาณการนำเข้าข้าวเปลือกของเกษตรกรกับราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรขายได้หลังฤดูการเก็บเกี่ยว ความสัมพันธ์จะมีทิศทางตรงกันข้ามกัน $(\frac{\partial Q_t}{\partial PR_t} < 0)$ สำหรับปริมาณการนำเข้าข้าวเปลือกของ

เกษตรกรกับปริมาณผลผลิตของข้าวนาปีนั้น ความสัมพันธ์จะไปในทิศทางเดียวกัน $(\frac{\partial Q_t}{\partial Y_t} > 0)$ และ

ปริมาณการนำเข้าข้าวเปลือกของเกษตรกรกับรายได้จากการขายข้าวเปลือกของเกษตรกรในปีที่ผ่านมา จะมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม $(\frac{\partial Q_t}{\partial R_{t-1}} < 0)$ กล่าวโดยสรุป เครื่องหมายสัมประสิทธิ์ค่าว่า จะได้รับคือ

$$\frac{\partial Q_t}{\partial PX_t} > 0; \frac{\partial Q_t}{\partial PR_t} < 0$$

$$\frac{\partial Q_t}{\partial Y_t} > 0; \frac{\partial Q_t}{\partial R_{t-1}} < 0$$

ผลการวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปริมาณการนำเข้าข้าวเปลือกของเกษตรกรใน โครงการรับนำเข้าข้าวเปลือก ปรากฏว่ามีเพียงตัวแปรอิสระ 2 ตัว คือ ราคารับนำเข้าข้าวเปลือกกับ ราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรขายได้หลังฤดูการเก็บเกี่ยวเท่านั้น ที่จะสามารถอธิบายถึงผลกระทบต่อ ปริมาณการนำเข้าข้าวเปลือกของเกษตรกรได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

$$\ln Q_t = -79.588 + 15.345 \ln PX_t - 4.050 \ln PR_t$$

$$(8.26)^* \quad (-4.29)^*$$

$$R^2 = 0.94$$

$$F - \text{Value} = 18.82$$

$$\text{Durbin} - \text{Watson (D.W.)} = 1.83$$

$$\text{S.D.} = 0.29$$

$$N = 10$$

* = มีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากสมการข้างต้น แสดงให้เห็นถึงสมการความสัมพันธ์ของปริมาณการจำหน่ายข้าวเปลือกของเกษตรกร โดยการเปลี่ยนแปลงของปริมาณการจำหน่ายข้าวเปลือกของเกษตรกรขึ้นอยู่กับราคาจำหน่ายข้าวเปลือก (P_X) และราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรขายได้หลังฤดูกาลเก็บเกี่ยว (P_R) และการเปลี่ยนแปลงของค่าสัมประสิทธิ์เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ โดยที่ตัวแปรอิสระ (P_X) และตัวแปรอิสระ (P_R) สามารถอธิบายถึง ปริมาณการจำหน่ายข้าวเปลือกของเกษตรกรได้ประมาณร้อยละ 93.80 ส่วนอีกร้อยละ 6.20 เป็นอิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรอิสระอื่นที่ไม่ได้นำมาพิจารณาความเชื่อถือของตัวแปรอิสระ (P_X) ที่อธิบายถึงปริมาณการจำหน่ายข้าวเปลือกของเกษตรกร พิจารณาได้จากค่าทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ ปรากฏว่าค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระ (P_X) สามารถที่จะอธิบายตัวแปรตาม (Q) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 และตัวแปรอิสระ (P_R) ที่อธิบายถึงปริมาณการจำหน่ายข้าวเปลือกของเกษตรกรพิจารณาค่าทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ ปรากฏว่าค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระ (P_R) สามารถอธิบายตัวแปรตาม (Q) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และเมื่อพิจารณาค่าเคอร์บิน-วัตสัน (Durbin-Watson: D.W.) ซึ่งเป็นค่าสถิติที่ใช้ทดสอบความเป็นอิสระกันของค่าคลาดเคลื่อน ซึ่งเป็นเงื่อนไขหนึ่งของการวิเคราะห์ความถดถอย ในที่นี้ได้ค่าเคอร์บิน-วัตสัน (Durwin-Watson: D.W.) เท่ากับ 1.83 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 2 แสดงว่า ค่าคลาดเคลื่อนเป็นอิสระกัน

จากสมการข้างต้น เราสามารถอธิบายได้ว่า ถ้าราคาจำหน่ายข้าวเปลือกเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 1 จะทำให้ปริมาณการจำหน่ายข้าวเปลือกของเกษตรกรเปลี่ยนแปลงร้อยละ 15.35 ในทิศทางเดียวกัน เมื่อกำหนดปัจจัยอื่นคงที่ ในขณะที่ราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรขายได้หลังฤดูกาลเก็บเกี่ยวเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 1 จะทำให้ปริมาณการจำหน่ายข้าวเปลือกของเกษตรกรเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 4.05 ในทิศทางตรงกันข้าม โดยกำหนดให้ปัจจัยอื่น ๆ คงที่

สำหรับการทดสอบว่าสมการดังกล่าวมีความเหมาะสม (goodness of fit) ดีหรือไม่ พิจารณาได้จากค่า F – statistic ซึ่งมีค่าเท่ากับ 18.82 จะเห็นได้ว่าค่า F – statistic มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 สรุปได้ว่าสมการดังกล่าวมีความเหมาะสมดีมาก

นอกจากนี้ในฟังก์ชันปริมาณการจำหน่ายข้าวเปลือกของเกษตรกรได้ใช้ปัจจัยอีก 2 ปัจจัยเข้าร่วมวิเคราะห์ด้วย คือ ปริมาณผลผลิตข้าวนาปี และรายได้จากการขายข้าวเปลือกของเกษตรกรในปีที่ผ่านมา แต่ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรดังกล่าวไม่สามารถอธิบายถึงปริมาณการจำหน่ายข้าวเปลือกของเกษตรกรได้ คือไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงตัดตัวแปรดังกล่าวออกไป

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

ในช่วงต้นฤดูการเก็บเกี่ยวข้าวนาปี (ระหว่างเดือนพฤศจิกายน – เมษายน) ของทุกปี ราคาตลาดเป็นจำนวนมาก การผ่อนคลายปัญหาหาค่าข้าวเปลือกที่ตกต่ำ นอกจากจะมีการวางแผนระยะยาวที่เหมาะสมแล้ว การแก้ปัญหาระยะสั้นเพื่อยกระดับราคาข้าวเปลือกในช่วงต้นฤดูการเก็บเกี่ยวก็นับว่ามีความสำคัญต่อรายได้และความเป็นอยู่ของเกษตรกร เช่นเดียวกับในจำนวนมาตรการต่าง ๆ ที่รัฐบาลได้นำออกมาใช้เพื่อยกระดับราคาข้าวเปลือกนั้น มาตรการรับจำนำข้าวเปลือกโดยโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร นับว่าเป็นโครงการหลักโครงการหนึ่งที่จะยกระดับราคาข้าวเปลือกขึ้นเพื่อช่วยเหลือชาวนาให้สามารถขายข้าวเปลือกได้ในราคาที่สูงขึ้น โดยยึดหลักการให้ผลประโยชน์ตกถึงมือชาวนาอย่างแท้จริงเป็นสำคัญ และเป็นโครงการที่ดำเนินการกับเกษตรกรที่ทำนาโดยตรงในช่วงต้นฤดูการเก็บเกี่ยวข้าว ซึ่งจะส่งผลต่อเนื่องในความสำเร็จของมาตรการยกระดับราคาข้าวเปลือกอื่น ๆ ของรัฐบาล

การดำเนินงานของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สามารถแบ่งได้ 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ก่อนปีการผลิต 2527/28 เป็นระยะที่ไม่ได้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องกันทุกปี เป็นระยะเริ่มต้นของโครงการ ส่วนระยะที่ 2 ปีการผลิต 2527/28-2532/33 เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยเป็นร้อยละ 7 และค่าเก็บรักษาข้าวเปลือกที่โรงสีตามโครงการเป็น 7.50 บาท/ตัน/เดือน ระยะที่ 3 เริ่มตั้งแต่ปีการผลิต 2533/34 – 2540/41 วงเงินกู้เปลี่ยนเป็น ร้อยละ 90 ของราคาเป้าหมาย และระยะที่ 4 เริ่มตั้งแต่ปี 2541/42 เป็นระยะปัจจุบันที่ได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการจำนำให้สอดคล้องกับปัญหามากขึ้น โดยเปลี่ยนแปลงวงเงินกู้เป็นร้อยละ 95 ของราคาเป้าหมาย สำหรับปัญหาและอุปสรรคของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก แยกเป็นปัญหาในส่วนของ ธ.ก.ส. คือ ระยะเวลาดำเนินงานบางปีเร่งรัดจนเกินไปบุคลากรไม่พอในการดำเนินงาน และในส่วนของเกษตรกรนั้น ส่วนมากยังขาดแคลนยุงฉาง ยุงฉางขาดความมั่นคง แข็งแรง ขาดตลาดกลางข้าวเปลือก และคุณภาพข้าวเปลือกต่ำ เช่น มีความชื้นสูงเกินระดับที่ ธ.ก.ส. กำหนดไว้ คือ เท่ากับ ร้อยละ 15 เนื่องจากในช่วงฤดูการเก็บเกี่ยวมีฝนตก

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปริมาณการจำหน่ายข้าวเปลือกของเกษตรกร ตัวแปรที่นำมาวิเคราะห์ คือ ราคาจำหน่ายข้าวเปลือก ราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรขายได้หลังฤดูกาลเก็บเกี่ยว ปริมาณผลผลิตข้าวนาปี และรายได้จากการขายข้าวเปลือกในปีที่ผ่านมา จากผลการวิเคราะห์ตัวแปรอิสระที่อธิบายถึงแบบจำลองปริมาณการจำหน่ายข้าวเปลือกของเกษตรกรได้ดี คือ ราคาจำหน่ายข้าวเปลือก และราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรขายได้หลังฤดูกาลเก็บเกี่ยว ซึ่งอธิบายได้ว่า ถ้าราคาจำหน่ายข้าวเปลือกเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 1 จะทำให้ปริมาณการจำหน่ายข้าวเปลือกของเกษตรกรเปลี่ยนแปลงร้อยละ 15.35 ในทิศทางเดียวกัน ถ้าราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรขายได้หลังฤดูกาลเก็บเกี่ยวเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 1 จะทำให้ปริมาณการจำหน่ายข้าวเปลือกของเกษตรกรเปลี่ยนแปลงร้อยละ 4.05 ในทิศทางตรงกันข้าม โดยกำหนดให้ปัจจัยอื่นคงที่

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปริมาณการจำหน่ายข้าวเปลือกของเกษตรกรในโครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือกของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จะเห็นได้ว่า เกษตรกรคำนึงถึงปัจจัยทางด้านราคาจำหน่ายข้าวเปลือกกับราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรขายได้หลังฤดูกาลเก็บเกี่ยวมากที่สุด เพราะถ้าราคาผลผลิตตกต่ำแล้วรัฐบาลให้โครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือกเข้าไปดำเนินงานไม่ทันก็จะทำให้ราคาผลผลิตข้าวเปลือกในปีนั้น ๆ ตกต่ำมาก และรัฐบาลควรกำหนดราคาจำหน่ายข้าวเปลือกให้สอดคล้องกับความเป็นไปได้กับราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรขายได้หลังฤดูกาลเก็บเกี่ยว เพื่อที่จะเป็นการช่วยเหลือเกษตรกรให้ขายข้าวเปลือกได้ในราคาสูงขึ้นต่อไป และมีข้อเสนอแนะบางประการเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาโครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือกให้สามารถดำเนินการได้บรรลุเป้าหมายตามเจตจำนงของรัฐบาลและคณะกรรมการนโยบายข้าว (กนข.) ดังต่อไปนี้

1. รัฐบาลควรเร่งแก้ไขให้เศรษฐกิจมีแนวโน้มการขยายตัวสูงขึ้น และภาวะเงินเฟ้อจะหมดไป การลงทุนและการบริโภคภาคเอกชนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นบ้าง ภาคการผลิตและส่งออกปรับตัวดีขึ้นด้วย ซึ่งส่งผลต่อราคาข้าวเปลือก โดยราคาข้าวเปลือกจะปรับตัวสูงขึ้น เพื่อเป็นการช่วยเหลือเกษตรกรให้ขายข้าวเปลือกได้ในราคาสูงขึ้นต่อไป

2. รัฐบาลโดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จะต้องพยายามให้ความรู้ด้านเทคนิควิชาการแก่เกษตรกรในการชักจูงให้หันมาผลิตข้าวพันธุ์ที่ตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศต้องการ และเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้สูงขึ้นเพื่อลดต้นทุนค่าใช้จ่ายในการผลิตของเกษตรกรลง รวมทั้งขยายโครงการผลิตข้าวพันธุ์ดีเพื่อการส่งออกให้กว้างขวางออกไปมากยิ่งขึ้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. รัฐบาลควรสนับสนุนให้มีการขยายตลาดกลางที่ดำเนินการได้อย่างเสรีภายใต้สภาวะของตลาดการค้าข้าวปกติ โดยการเพิ่มตลาดกลางข้าวเปลือกขึ้นในทุกภาคที่มีการปลูกข้าวมาก เพื่อให้เกษตรกรสามารถขายข้าวเปลือกให้แก่พ่อค้าโดยตรง และเพิ่มอำนาจการต่อรองด้านราคาให้แก่เกษตรกรด้วย

4. เพื่อให้ทันเวลาที่จะดำเนินงานโครงการนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ธ.ก.ส.ควรเตรียมการตั้งแต่เกษตรกรเริ่มเก็บเกี่ยวข้าวเปลือกในเดือนพฤศจิกายน โดยการประชาสัมพันธ์ให้ชาวนาจัดการข้าวเปลือกให้ได้ตามข้อกำหนดต่าง ๆ และเริ่มการรับจำนำข้าวเปลือกตั้งแต่กลางเดือนธันวาคมสิ้นสุดการจำนำเดือนมีนาคม ยกเว้นจังหวัดในภาคใต้ให้สิ้นสุดการรับจำนำในเดือนพฤษภาคม ทั้งนี้โดยให้การไถ่ถอนจำนำข้าวเปลือกเสร็จสิ้นภายในเดือนกรกฎาคม ซึ่งจะสัมพันธ์กับฤดูการผลิตข้าวหน้าปีนาปรัง และสภาวะของราคาข้าวเปลือกในท้องตลาด

5. เนื่องจากการกักเก็บข้าวเปลือกของเกษตรกรชาวนา มีความเสี่ยงต่อราคาข้าวเปลือกในอนาคตที่ไม่อาจคาดการณ์ได้ว่าจะสูงขึ้นมากหรือไม่ และชาวนาเหล่านี้จัดว่าเป็นผู้เสียสละมากกว่าชาวนาที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ เพราะยอมเสี่ยงเก็บข้าวของตนเองไว้เพื่อให้ราคาข้าวในส่วนรวมเพิ่มขึ้น ดังนั้นรัฐบาลจึงจำเป็นต้องกำหนดวงเงินชดเชยให้กับผู้ที่เข้าร่วมโครงการเหล่านี้ เพื่อให้ได้รับสินเชื่อกของ ธ.ก.ส. และควรคำนึงต้นทุนค่าใช้จ่ายดำเนินงานในส่วนของ ธ.ก.ส. ที่จะสามารถดำเนินการตามโครงการนี้ไม่ให้เกิดการขาดทุนด้วย

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2542. สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปีการเพาะปลูก 2540/41. กรุงเทพมหานคร: (ไม่ระบุสำนักพิมพ์)

ชัยศักดิ์ ไพรัชกุลภักดี. 2531. การวิเคราะห์อุปสงค์เงินกู้จํานำข้าวเปลือกในโครงการรับจํานำข้าวเปลือกของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. 2518. รายงานกิจการงบดุล งบกำไรขาดทุน ปีการผลิต 2517/18. กรุงเทพมหานคร: (อัดสำเนา)

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. 2530. รายงานประเมินผลโครงการรับจํานำข้าวเปลือกในปี ปีการผลิต 2529/30. กรุงเทพมหานคร: (อัดสำเนา)

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. 2535. โครงการรับจํานำข้าวเปลือกในปี ปีการผลิต 2534/35. กรุงเทพมหานคร: (อัดสำเนา)

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. 2537. “การผลิตและการตลาดข้าวในปี 2537.” วารสาร ธ.ก.ส. (สิงหาคม - พฤศจิกายน 2537): น.79.

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. 2538. วิธีปฏิบัติในการรับจํานำข้าวเปลือกในปี. กรุงเทพมหานคร: (อัดสำเนา)

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. 2538. “นโยบายการดำเนินงานปี 2538”. วารสาร ธ.ก.ส. (สิงหาคม-พฤศจิกายน 2538): น.35.

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. 2542. โครงการรับจํานำข้าวเปลือกในปี ปีการผลิต 2541/42. กรุงเทพมหานคร: (อัดสำเนา)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารภี พรนิมิตร. 2528. การวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจของโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และองค์การคลังสินค้า. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก

ผลที่ได้จากการประมาณค่า

Regression

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
NQAUNRIC	6.7560	.8763	10
NJUMNUM	8.1402	9.403E-02	10
NINCOME	11.2587	.2440	10
NRICRPRI	8.3517	.2314	10
NQAUNTIT	9.7682	6.648E-02	10

Correlations

		NQAUNRIC	NJUMNUM	NINCOME	NRICRPRI	NQAUNTIT
Pearson Correlation	NQAUNRIC	1.000	.539	-.095	-.032	-.249
	NJUMNUM	.539	1.000	.674	.795	.174
	NINCOME	-.095	.674	1.000	.775	.321
	NRICRPRI	-.032	.795	.775	1.000	.464
	NQAUNTIT	-.249	.174	.321	.464	1.000
Sig. (1-tailed)	NQAUNRIC	.	.054	.397	.465	.244
	NJUMNUM	.054	.	.016	.003	.316
	NINCOME	.397	.016	.	.004	.183
	NRICRPRI	.465	.003	.004	.	.089
	NQAUNTIT	.244	.316	.183	.089	.
N	NQAUNRIC	10	10	10	10	10
	NJUMNUM	10	10	10	10	10
	NINCOME	10	10	10	10	10
	NRICRPRI	10	10	10	10	10
	NQAUNTIT	10	10	10	10	10

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Variables Entered/Removed^a

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	NQAUNTIT, NJUMNUM, NINCOME, NRICRPRI ^a		Enter

a. All requested variables entered.

b. Dependent Variable: NQAUNRIC

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	.968 ^a	.938	.888	.2935	1.825

a. Predictors: (Constant), NQAUNTIT, NJUMNUM, NINCOME, NRICRPRI

b. Dependent Variable: NQAUNRIC

ANOVA^b

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	6.481	4	1.620	18.815	.003 ^a
	Residual	.431	5	8.611E-02		
	Total	6.912	9			

a. Predictors: (Constant), NQAUNTIT, NJUMNUM, NINCOME, NRICRPRI

b. Dependent Variable: NQAUNRIC

Residuals Statistics^a

	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	N
Predicted Value	4.8076	8.0191	6.7560	.8486	10
Residual	-.3517	.2931	1.759E-14	.2187	10
Std. Predicted Value	-2.296	1.489	.000	1.000	10
Std. Residual	-1.199	.999	.000	.745	10

a. Dependent Variable: NQAUNRIC

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1	(Constant)	-79.588	21.572		-3.689	.014		
	NJUMNUM	15.345	1.858	1.647	8.261	.000	.314	3.189
	NINCOME	-1.455	.642	-.405	-2.268	.073	.390	2.563
	NRICRPRI	-4.050	.943	-1.069	-4.294	.008	.201	4.978
	NQAUNTIT	1.192	1.782	.090	.669	.533	.682	1.466

a. Dependent Variable: NQAUNRIC

Collinearity Diagnostics^a

Model	Dimension	Eigenvalue	Condition Index	Variance Proportions				
				(Constant)	NJUMNUM	NINCOME	NRICRPRI	NQAUNTIT
1	1	4.999	1.000	.00	.00	.00	.00	.00
	2	4.662E-04	103.558	.01	.00	.04	.14	.01
	3	1.198E-04	204.308	.00	.01	.94	.32	.00
	4	5.060E-05	314.318	.00	.47	.02	.08	.19
	5	1.012E-05	702.767	.99	.52	.00	.46	.80

a. Dependent Variable: NQAUNRIC

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้